

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**«Η UNESCO και ο ρόλος της στην διατήρηση των μνημείων
παγκόσμιας κληρονομιάς. Έρευνα σχετικά με την τουριστική ή όχι
εκμετάλλευσή τους και τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν ή που
θα προκύψουν από αυτή. Μελέτη περίπτωσης Ελλάδα.»**

(The UNESCO and its role in the preservation of world heritage monuments.
Research on tourism or not exploitation and economic benefits resulting or arising
from it. Case study of Greece.).

**Σπουδάστρια : Λάμπρου Φωτεινή
Α.Μ. 5163**

**Επιβλέπουσα καθηγήτρια : Δρ. Ζαφειροπούλου Αναστασία
Καθηγήτρια ΑΤΕΙ Πατρών**

ΠΑΤΡΑ 2012

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρακάτω εργασία, στο 1^ο κεφάλαιο, παρουσιάζω τον παγκόσμιο Εκπαιδευτικό, Επιστημονικό και Πολιτιστικό Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών την (UNESCO). Αναλύω τι είναι και με τι ασχολείται ο εξειδικευμένος αυτός οργανισμός. Έπειτα κάνω μια ιστορική αναδρομή της πορείας του παγκοσμίου, από τότε που ιδρύθηκε μέχρι σήμερα. Κατόπιν παραθέτω ένα κατάλογο με τα κριτήρια που θα πρέπει να φέρει ένα μνημείο για να ενταχθεί κάτω από την προστασία του. Στην συνέχεια αναλύω την προσφορά του οργανισμού στην διατήρηση των μνημείων και με ποιό τρόπο βοηθάει τις χώρες που έχουν ανάγκη. Στο 2^ο κεφάλαιο παρουσιάζω τις απαρχές του τουρισμού και αναλύω ποιος είναι ο πολιτιστικός τουρισμός. Μιλώ για το ποιοι επιλέγουν τον πολιτιστικό τουρισμό και ποιά είναι τα οικονομικά οφέλη από την ανάπτυξη του.

Στο 3^ο κεφάλαιο αναπτύσσω την περίπτωση της Ελλάδας, μιλάω για τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού για την χώρα και πως μπορεί αξιοποιώντας τα μνημεία της UNESCO, να βοηθήσει στην ευημερία της. Παρουσιάζω τα ελληνικά μνημεία που περιλαμβάνονται στον κατάλογο του οργανισμού, καθώς και αυτά που έχουν υποβάλει αίτηση ένταξης και είναι υποψήφια να ενταχθούν στο μέλλον. Κατόπιν μιλάω για τα ποιο αξιοθαύμαστα έργα του ανθρώπου σε όλο τον κόσμο και παρουσιάζω μερικά χαρακτηριστικά παγκόσμια δημιουργήματα. Στο 4^ο κεφάλαιο παραθέτω τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως είναι ο θρησκευτικός τουρισμός, ο περιηγητικός, ο πολιτιστικός, ο γαστρονομικός κ.ά. Εδώ επισημαίνω και την δυνατότητα ανάπτυξής τους στην χώρα μας, καθώς με τα ωραία τοπία, τα ήθη και έθιμά, την ιστορία και τον πολιτισμό της προσφέρει, απεριόριστες δυνατότητες για το σκοπό αυτό. Έπειτα αναλύω την περίπτωση της Σάμου, παρακάτω μιλάω για μερικά ακόμα παραδείγματα μνημείων της UNESCO, όπως το Άγιον Όρος, τις αρχαιότητες της Βεργίνας κ.ά. Στο τέλος παρουσιάζω μερικά συμπεράσματα που απορρέουν από την όλη εργασία.

Λέξεις κλειδιά : UNESCO, Τουρισμός, Μνημεία, Ακρόπολη, Τατζ Μαχάλ, Μετέωρα, Άγαλμα της Ελευθερίας, Σινικό τείχος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο - ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΜΕ ΤΙ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ Η UNESCO.	5
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.	10
ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ.	13
ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο - ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.	22
ΠΟΙΟΙ ΕΠΙΛΕΓΟΥΝ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	24
ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΟΦΕΛΗ.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο - Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.	28
ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ UNESCO.....	36
ΤΑ ΠΙΟ ΑΞΙΟΘΑΥΜΑΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΙΔΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	45
ΕΝΑ ΠΡΩΤΟΕΜΦΑΝΙΖΟΜΕΝΟ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.....	52

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ.....	544
ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ.....	577
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	61
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ –ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	63
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	64
ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ.....	65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΜΕ ΤΙ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ Η UNESCO

Η UNESCO είναι ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση την Επιστήμη και τον Πολιτισμό. Είναι αρκτικόλεξο του *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*. Ιδρύθηκε στις 16 Νοεμβρίου 1945 στο Λονδίνο. Από τότε προσφέρει στους παραπάνω τομείς τις εξειδικευμένες υπηρεσίες της σε όλο τον πλανήτη. Σκοπός της, σύμφωνα με το άρθρο 1 της ιδρυτικής της πράξης, είναι η συμβολή της στη διατήρηση και παγίωση της ειρήνης και της ασφάλειας στον κόσμο, που θα επιτευχθεί με την στενότερη συνεργασία των λαών, μέσα από την εκπαίδευση, την επιστήμη και την μόρφωση. Άλλος σπουδαίος σκοπός της είναι η εξασφάλιση του παγκόσμιου σεβασμού της Δικαιοσύνης, του Νόμου, των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως αργότερα, στις 10 / 12 / 1948, κατά την Παγκόσμια Διακήρυξή τους από τον ΟΗΕ, κοινά σε όλους τους λαούς χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας. Ο Πολιτισμός, οι Φυσικές και Κοινωνικές Επιστήμες, αλλά και η Επικοινωνία, είναι τα μέσα που χρησιμοποιεί για να υπηρετεί τις πανανθρώπινες αυτές αξίες. Στόχο πάντα έχει την ευημερία και ευδαιμονία του ανθρώπου σε ένα ειρηνικό και δίκαιο κόσμο.

Η UNESCO λειτουργεί σαν ένα παγκόσμιο εργαστήριο ιδεών, πολλές φορές όμως αναλαμβάνει και το ρόλο διαμεσολαβητή για την σύναψη συμφωνιών διεθνούς σημασίας για σημαντικά ζητήματα που ανακύπτουν στις σύγχρονες κοινωνίες. Ο Οργανισμός επίσης φροντίζει για την διάδοση και ανταλλαγή πληροφοριών και γνώσης. Παράλληλα προσφέρει βοήθεια στα κράτη που είναι μέλη της ώστε να αποκτήσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις, για να μπορούν να υπηρετούν τους θεσμούς και τελικά τον άνθρωπο στις τοπικές κοινωνίες.¹

Από τον Οκτώβριο του 2007 η UNESCO εργάζεται για την δημιουργία συνθηκών πραγματικού διαλόγου ο οποίος βασίζεται στον σεβασμό, στις κοινές αξίες και την

---

¹ Αυγουστίδης Σάββας ...κ.ά., *Ελληνική και Παγκόσμια Μεγάλη Γενική Εγκυκλοπαίδεια Υδρία*, Εταιρεία Ελληνικών Εκδόσεων Α.Ε., Αθήνα, 1987, Τόμος 44, σελ. 246.

αξιοπρέπεια του κάθε πολιτισμού και της κάθε κουλτούρας ξεχωριστά. Ο ρόλος αυτός είναι ζωτικής σημασίας, ιδιαίτερα για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, η οποία αποτελεί επίθεση κατά της ανθρωπότητας. Σε ένα κόσμο ο οποίος απαιτεί επείγοντως ένα παγκόσμιο όραμα αειφόρου ανάπτυξης, οι αξίες της τήρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του αμοιβαίου σεβασμού και της καταπολέμησης της φτώχειας, αποτελούν αξίες οι οποίες βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της UNESCO. Για τον λόγο αυτό συνθέτουν τον βασικό άξονα κάθε δραστηριότητας και κάθε αποστολής της.

Εν συντομία λοιπόν η UNESCO προωθεί την διεθνή συνεργασία μεταξύ των 193 κρατών μελών και των 6 συνδεδεμένων μελών της στους τομείς της Εκπαίδευσης, της Επιστήμης, του Πολιτισμού και της Επικοινωνίας. Μέσω των στρατηγικών και των δραστηριοτήτων της, επιδιώκει ενεργά την επίτευξη των στόχων Ανάπτυξης της Χιλιετίας, ιδίως εκείνων που αποσκοπούν στα παρακάτω τέσσερα βασικά σημεία:

1. Μείωση κατά το ήμισυ του ποσοστού των ανθρώπων που ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, στις αναπτυσσόμενες χώρες έως το 2015.
2. Επίτευξη καθολικής πρόσβασης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε όλες τις χώρες μέχρι το 2015.
3. Εξάλειψη της ανισότητας των φύλων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέχρι το 2005.
4. Βοήθεια στις χώρες ώστε να εφαρμόσουν μια εθνική στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη έως το 2005, με σκοπό την ανατροπή των σημερινών τάσεων της απώλειας των περιβαλλοντικών πόρων έως το 2015.²

---

² www.unesco.-hellas.gr. Σελ. 4-5.

Η UNESCO επικεντρώνει τις δράσεις της σε πέντε βασικές λειτουργίες, αυτές είναι :

- Ως εργαστήριο ιδεών : Η προέλευση και οι συνέπειες των ριζικών αλλαγών που πραγματοποιούνται την σημερινή εποχή, πρέπει να γίνουν πλήρως κατανοητές σε συνάρτηση με τον ρόλο που παίζουν η εκπαίδευση, ο πολιτισμός, η επιστήμη και η επικοινωνία. Η UNESCO διαδραματίζει βασικό ρόλο στην πρόβλεψη και τον εντοπισμό σημαντικών προβλημάτων για την κοινωνία από την μια και στη χάραξη στρατηγικής και πολιτικών για την επίλυσή τους, επί τη βάση της υπεράσπισης ενός συνόλου ηθικών αρχών από την άλλη.
- Ως φορέας συλλογής και διανομής πληροφοριών : Η UNESCO συμμετέχει στην συγκέντρωση, στην μεταφορά, στην διάδοση των πληροφοριών, της γνώσης και των ορθών πρακτικών, στους τομείς που είναι αρμόδια, προτείνοντας καινοτόμες λύσεις, οι οποίες πραγματοποιούνται μέσω πιλοτικών έργων. Ακόμα προωθεί και συντονίζει δράσεις σε περιφερειακά και παγκόσμια δίκτυα σε τρεις τομείς, την έρευνα, την κατάρτιση και την ανταλλαγή ερευνητικών αποτελεσμάτων. Συγκαλεί Διεθνείς Διασκέψεις, όπου ειδικοί και εμπειρογνώμονες διατυπώνουν νέες προσεγγίσεις στα σπουδαιότερα ζητήματα που αντιμετωπίζουν τα Κράτη Μέλη. Η UNESCO μέσω αυτών κινητοποιεί τους πόρους, τα μέσα και τις δεξιότητες, ώστε να μπορέσουν να υλοποιήσουν τους κοινούς τους στόχους.
- Ως παράγοντας οικοδόμησης ικανοτήτων των Κρατών Μελών : Η UNESCO οργανώνει το πλαίσιο διεθνούς συνεργασίας, ειδικά ανάμεσα στα Κράτη Μέλη της, για την οικοδόμηση ικανοτήτων και τεχνογνωσίας των κρατών σε όλους τους τομείς, υπό την μορφή της τεχνικής συνεργασίας. Η λειτουργία αυτή του Οργανισμού είναι συμβουλευτική και αφορά γενικά την ανάπτυξη πολιτικών, εθνικών στρατηγικών, έργων, μελετών σκοπιμότητας καθώς και συγκέντρωση χρηματοδοτικών πόρων

για την εκτέλεση προγραμμάτων και τελικά, την ανάπτυξη μεθόδων αξιολόγησης.

- Ως διαμορφωτής προτύπων: Οι χώρες μετά από συζητήσεις κατορθώνουν και ξεπερνούν τις πολιτισμικές και άλλες διαφορές τους και κατορθώνουν να συμφωνήσουν πάνω σε κοινούς κανόνες. Τότε επιτυγχάνουν να συντάξουν επίσημα κείμενα, τα οποία είτε έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα, όπως είναι οι συμφωνίες ή οι συμβάσεις, είτε είναι μη δεσμευτικού χαρακτήρα, όπως είναι οι δηλώσεις. Η UNESCO συμμετέχει σε αυτήν την προσπάθεια μέσω της λειτουργίας της ως διαμορφωτή προτύπων και λειτουργεί ως κέντρο ιδεών για τον συντονισμό των ηθικών και διαφόρων άλλων ζητημάτων της εποχής μας. Με τον τρόπο αυτό ενθαρρύνει την ανταλλαγή ιδεών και την αμοιβαία κατανόηση, επιδιώκοντας, όπου είναι δυνατόν, παγκόσμιες συμφωνίες στα συγκεκριμένα ζητήματα και κινητοποιώντας την διεθνή κοινή γνώμη. Επίσης φροντίζει για την σύνταξη ή την αναθεώρηση των ανωτέρω κειμένων και φροντίζει για την υιοθέτησή τους και την εφαρμογή τους. Η Επιτροπή των Συμβάσεων και Συστάσεων της Εκτελεστικής Επιτροπής έχει την δυνατότητα να ενεργεί αρμοδίως, σε περιπτώσεις παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της UNESCO. Από το 1978, έχουν εξεταστεί πληθώρα περιπτώσεων, (σχεδόν 500 περιπτώσεις), οι μισές από τις οποίες έχουν διευθετηθεί μέσω των επαφών του οργανισμού με τα κράτη.
- Ως καταλύτης για την διεθνή συνεργασία: Η UNESCO, ως τεχνικός οργανισμός σε πολλούς τομείς, παίζει καταλυτικό ρόλο στην αναπτυξιακή συνεργασία, συντονίζοντας έργα που θα κινδύνευαν να χαθούν εάν δεν υπήρχε ένας κεντρικός φορέας διαχείρισης. Επιδιώκει να εξασφαλίσει ότι οι στόχοι, οι αρχές και οι προτεραιότητες που προωθεί, υιοθετούνται από διμερή ή πολυμερή προγράμματα κρατών και τα προγράμματά της αυτά υλοποιούνται και εφαρμόζονται. Επιζητά τα πλάνα, τα σχέδια και οι στόχοι της να εφαρμόζονται σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, μέσω

αποτελεσματικών επεμβάσεων που βασίζονται όμως μόνο σε ορθές πρακτικές.

Ο Οργανισμός όμως, πέρα από τις παραπάνω δράσεις του, συμβάλει στη διάδοση της γνώσης, λειτουργώντας ως κέντρο συλλογής και διανομής εξειδικευμένων πληροφοριών στους διάφορους τομείς δράσης της. Χρησιμοποιεί για τον σκοπό αυτό γραπτά κείμενα και σε μεγαλύτερο βαθμό ηλεκτρονικά μέσα. Εκδίδει περίπου 50 δελτία και 20 περιοδικά κάθε χρόνο, 100 τίτλους βιβλίων, είτε ως εκδόσεις του Οργανισμού είτε σε συνεργασία με εκδοτικούς οίκους. Ακόμα παρουσιάζει παγκόσμιες εκθέσεις, ανά διετία σχετικά με την κατάσταση της εκπαίδευσης, της επιστήμης, του πολιτισμού και της επικοινωνίας. Τέλος εκδίδει την Ετήσια Ενημερωτική Στατιστική Έκδοση (The Statistical Yearbook), που είναι ένα ουσιαστικό εργαλείο αναφοράς με πληροφορίες για σχετικά θέματα από όλες τις χώρες του κόσμου.³

UNESCO

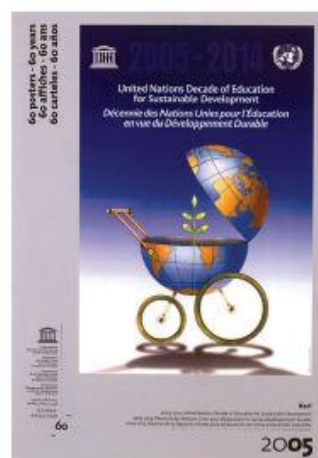
UNESCO

UNESCO

UNESCO

---

³ www.unesco-hellas.gr..., ό.π., σελ. 6-8.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ο Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, ιδρύθηκε στο Λονδίνο στις 16 Νοεμβρίου 1945. Με πρωτοβουλία της Αγγλίας και της Γαλλίας είχαν συνέλθει σε Διάσκεψη αντιπρόσωποι 44 χωρών. Από αυτές μόνο οι 19 υπέγραψαν την Ιδρυτική Πράξη. Ανάμεσα σε αυτές ήταν και η Ελλάδα, η οποία μάλιστα και κύρωσε την παραπάνω πράξη με το ΝΔ 184/1946. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος δεν είχε ακόμα τελειώσει, σκοπός των χωρών αυτών ήταν η ειρήνη, η νέα οργάνωση έπρεπε να αποδείξει την «πνευματική και ηθική αλληλεγγύη της ανθρωπότητας» και με τον τρόπο αυτό να αποτρέψει το ξέσπασμα

ενός νέου παγκοσμίου πολέμου. Το σύνταγμα της UNESCO τέθηκε σε ισχύ στις 4 Νοεμβρίου 1946 μετά την επικύρωση από είκοσι χώρες : Αυστραλία, Βραζιλία, Καναδάς, Κίνα, Τσεχοσλοβακία, Δανία, Δομινικανή Δημοκρατία, Αίγυπτο, Γαλλία, Ελλάδα, Ινδία, Λίβανος, Μεξικό, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Σαουδική Αραβία, Νότια Αφρική, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες.

Έδρα της οργάνωσης ορίστηκε το Παρίσι, όπου και εγκαταστάθηκε στις 4/11/1946. Η πρώτη σύνοδος της Γενικής Διάσκεψης της UNESCO, πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι από τις 19 Νοεμβρίου έως τις 10 Δεκεμβρίου 1946, με την συμμετοχή εκπροσώπων από 30 κυβερνήσεις. Απέκτησε δικό της μέγαρο και είναι εγκατεστημένη εκεί από το 1958, στην πλατεία Φοντενούα. Πολλά κράτη-μέλη εγκατέστησαν τότε, σε ξεχωριστό το καθένα γραφείο του μεγάρου, τους «μόνιμους αντιπροσώπους» τους, για να έχουν συστηματικότερη συμμετοχή στο έργο της UNESCO. Οι μόνιμες αντιπροσωπείες εξασφαλίζουν τις επαφές μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών και της γραμματείας του οργανισμού. Σήμερα 182 κράτη μέλη έχουν συστήσει Μόνιμες Αντιπροσωπείες στον οργανισμό. Επιπλέον υπάρχουν 4 μόνιμοι παρατηρητές και 9 διακυβερνητικοί οργανισμοί με αποστολές μόνιμων παρατηρητών στην UNESCO. Επικεφαλής των Μόνιμων Αντιπροσωπειών είναι πρόσωπο το οποίο έχει διπλωματική ιδιότητα με τον βαθμό του πρέσβη. Για σημαντικά θέματα που έχουν σχέση με τη λειτουργία του Οργανισμού και των δραστηριοτήτων της πραγματοποιούνται τακτικά, ανοικτές διαβουλεύσεις με τις Μόνιμες Αντιπροσωπείες.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ :

Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Ελλάδος στην UNESCO:

1, rue Miollis 75732 Paris Cedex 15.

Τηλέφωνο: 01.45.68.29.82.

Fax: 01.43.06.00.30.

E-mail: dl.greece@unesco.org.

Μόνιμος Αντιπρόσωπος κ. Θεόδωρος Πασάς, Πληρεξούσιος Υπουργός Α΄.

Οι πολιτικές διαιρέσεις του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου σηματοδότησε τη σύνθεση των ιδρυτικών κρατών μελών της UNESCO. Το 1951 η Ιαπωνία και η

Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έγιναν μέλη και η Ισπανία έγινε δεκτή το 1953. Άλλοι σημαντικοί ιστορικοί παράγοντες, όπως ο Ψυχρός Πόλεμος, η διαδικασία αποαποικιοποίησης και η διάλυση της ΕΣΣΔ, άφησαν τα ίχνη τους στις δραστηριότητες της Οργάνωσης. Η ΕΣΣΔ έγινε μέλος το 1954 και αντικαταστάθηκε από τη Ρωσική Ομοσπονδία το 1992 μαζί με 12 πρώην σοβιετικές δημοκρατίες. Δεκαεννέα αφρικανικά κράτη έγιναν μέλη στη δεκαετία του 1960. Η Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας ήταν μέλος από το 1972 έως το 1990, όταν εντάχθηκε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Ορισμένες χώρες αποσύρθηκαν για κάποια χρόνια από τον Οργανισμό, για πολιτικούς λόγους, όμως σήμερα έχουν όλα επανέλθει. Η Νότια Αφρική ήταν απύσα 1957-1994, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, μεταξύ 1985-2003, το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας 1986-1997 και η Σιγκαπούρη 1986-2007. Πριν την ίδρυση του Οργανισμού υπήρχαν κάποιοι προκάτοχοί του, που άνοιξαν τον δρόμο για την δημιουργία του, οι κυριότεροι ήταν:

- Η Διεθνής Επιτροπή Πνευματικής Συνεργασίας (CiCi), Γενεύη 1922-1946, και του εκτελεστικού της οργάνου, το Διεθνές Ινστιτούτο Πνευματικής Συνεργασίας (HCI), Παρίσι, 1925-1946.
- Το Διεθνές Γραφείο Εκπαίδευσης (IBE), που βρισκόταν στην Γενεύη, από το 1925 έως το 1968. Από το 1969 το IBE έχει αναλάβει μέρος της Γραμματείας της UNESCO στο πλαίσιο του καταστατικού της.⁴

---

⁴ <http://www.Unesco.org/new/unesco/about-us/who-we-are/history/>

ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Τα κριτήρια επιλογής των μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς είναι τα παρακάτω:⁵

1. Το μνημείο να αντιπροσωπεύει ένα αριστούργημα της ανθρώπινης δημιουργικής ιδιοφυίας.
2. Να φέρει μια μοναδική ή τουλάχιστον πολύ σημαντική μαρτυρία για μία πολιτιστική παράδοση ή για έναν πολιτισμό που υπάρχει ή έχει εξαφανιστεί.
3. Να αποτελεί αξιόλογο παράδειγμα ενός τύπου κτηρίου, αρχιτεκτονικού ή τεχνολογικού συνόλου ή τοπίου, που απεικονίζει ένα σημαντικό βήμα στην ανθρώπινη ιστορία.
4. Το μνημείο θα πρέπει να αποτελεί σημαντικό παράδειγμα μίας παραδοσιακής ανθρώπινης εγκατάστασης, χρήσης της γης ή θάλασσας, αντιπροσωπεύοντας έναν πολιτισμό ή πολιτισμούς ή την ανθρώπινη αλληλεπίδραση με το περιβάλλον, ιδιαίτερα όταν έχει γίνει ευάλωτο κάτω από την επίδραση μη αναστρέψιμων αλλαγών.
5. Να είναι άμεσα ή άρρηκτα συνδεδεμένο με συμβάντα ή ζωντανές παραδόσεις, με ιδέες ή με πιστεύω, με καλλιτεχνικά ή λογοτεχνικά έργα εξέχουσας παγκόσμιας σημασίας (Η επιτροπή θεωρεί πως το εν λόγω κριτήριο θα πρέπει να κατά προτίμηση να χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με άλλα κριτήρια).
6. Να περιέχει εξαιρετικά φυσικά φαινόμενα ή περιοχές αξιοθαύμαστης φυσικής ομορφιάς και αισθητικής σημασίας.
7. Τα μνημεία θα πρέπει να αποτελούν ιδιάζοντα παραδείγματα των χαρακτηριστικών φάσεων της ιστορίας της γης, συμπεριλαμβανομένου του

---

⁵ Εύα Καραμπάτσου, <<Πολιτιστικός Τουρισμός>>, ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ (Το περιοδικό για την τουριστική βιομηχανία), τεύχος 250.

αρχείου της ζωής, των σημαντικών εν εξελίξει γεωλογικών διαδικασιών για την ανάπτυξη της γεωμορφίας ή των σημαντικών γεωμορφικών ή φυσιογραφικών χαρακτηριστικών.

8. Να αποτελούν ιδιάζοντα παραδείγματα των σημαντικών εν εξελίξει οικολογικών και βιολογικών διαδικασιών στην ανάπτυξη χερσαίων οικοσυστημάτων, του γλυκού νερού, των παράκτιων και θαλάσσιων οικοσυστημάτων και των κοινοτήτων ζώων και φυτών.
9. Να περιέχουν το πιο σημαντικό και χαρακτηριστικό φυσικό περιβάλλον για *in-situ* (επιτόπια) διατήρηση της βιολογικής ποικιλίας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που περιέχουν απειλούμενα προς εξαφάνιση είδη, εξαιρετικής παγκόσμιας σημασίας από την πλευρά της επιστήμης ή της διατήρησης/ συντήρησης του είδους.
10. Λαμβάνονται υπόψη ακόμα η προστασία, ο χειρισμός, η αυθεντικότητα και η ακεραιότητα των ιδιοτήτων των μνημείων.

Από το 1992, οι χαρακτηριστικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ανθρώπων και του φυσικού περιβάλλοντος έχουν αναγνωρισθεί ως πολιτιστικά τοπία.⁶

Ο κατάλογος της παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO, προσφέρεται ως ένας διαφορετικός τρόπος ανάγνωσης και γνώσης της ιστορίας του κόσμου. Εμπνέει την αισιοδοξία, παρουσιάζει μια άλλη ιεράρχηση, η οποία δεν λαμβάνει υπόψη της μόνο το στρατιωτικό, διπλωματικό ή πολιτιστικό ειδικό βάρος των εθνών και των μνημείων τους. Σε αυτή τη λίστα μεγάλες εστίες δημιουργίας ξαναβρίσκουν την θέση τους στην ιστορική εξέλιξη, θαυμάσιοι θησαυροί αποκαλύπτονται στο πλατύ κοινό, ο άνθρωπος και η φύση συνεργάζονται για να χαρίσουν την μεγαλύτερη δυνατή προσφορά του πολιτισμού. Η ανθρωπότητα αναδεικνύεται και προβάλλεται σε αυτόν τον κατάλογο, οι εθνικές ιδιαιτερότητες εντοπίζονται και επιβεβαιώνονται, ενώ ταυτόχρονα κυριαρχεί ο πολιτισμός, η κουλτούρα και ο ανθρωπισμός. Ο άνθρωπος που είναι ο κατασκευαστής των έργων του καταλόγου,

---

⁶ Gérard Denizeau, *Η Παγκόσμια Κληρονομιά, Η διαφύλαξη της πολιτιστικής παρακαταθήκης*, ΚΑΣΤΑΛΙΑ, Αθήνα, 2007, Ειδική Έκδοση για την ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, σελ.5.

γίνεται αδελφός με τους όμοιους του ανά τους αιώνες, σε όλα τα πλάτη και μήκη της γης και σε όλες τις εποχές από την προϊστορική εποχή έως τις μέρες μας.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ

ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Η προτροπή προς τα κράτη να προωθήσουν την κληρονομιά τους σε διεθνή κλίμακα, αποτελεί ίσως τον πρώτο στόχο της ταξινόμησης της UNESCO. Σε αυτό τον τομέα πρέπει να επαινέσουμε την ακούραστη δραστηριότητα ορισμένων χωρών, όπως της Γερμανίας, της Ιταλίας και της Κίνας. Η Κίνα πρέπει να πούμε ότι είναι το μοναδικό κράτος που κατέχει υψηλή θέση σε μια ιεραρχία που πρωταγωνιστικό ρόλο παίζει η Δυτική Ευρώπη. Στον κατάλογο της παγκόσμιας κληρονομιάς, οι πέντε «μεγάλες» χώρες (Γερμανία, Ισπανία, Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία και Ιταλία), διαθέτουν συνολικά πάνω από εκατόν πενήντα τοποθεσίες. Ο συγκεκριμένος αριθμός γίνεται ακόμα πιο εντυπωσιακός, αλλά και δυσανάλογος, αν προσθέσουμε σε αυτόν τις όμορες πολιτιστικές παρακαταθήκες κυρίως του Βελγίου και της Πορτογαλίας. Κατά τις ερχόμενες δεκαετίες μπορεί να επιτευχθεί μια εξισορρόπηση, κυρίως σε σχέση με τους θησαυρούς της Ασίας και της Αφρικής, ιδίως όταν ορισμένα πλούσια κράτη φαίνονται να αντιμετωπίζουν με κάποια αδιαφορία την διεθνή αυτή αναγνώριση. Από τώρα και στο εξής, η εργασία για την διάσωση μιας κληρονομιάς που απεικονίζει την οικουμενικότητα των αξιών στις οποίες στηρίζεται ο πολιτισμός του πλανήτη πρέπει να γίνεται σε παγκόσμια κλίμακα. Η διατήρηση αυτής της κληρονομιάς δεν είναι παιχνίδι, κανείς δεν χάνει, όλοι κερδίζουν από αυτήν. Αυτός είναι ο λόγος ύπαρξης της ταξινόμησης της UNESCO, αυτή είναι και η μεγάλη φιλοδοξία της.⁷

Οι χώροι της παγκόσμιας κληρονομιάς είτε είναι πολιτιστικοί, ή φυσικοί ή μικτοί, πρέπει να αποτελούν αντικείμενο προσεκτικής μέριμνας, αλλά και οικειοποίηση που αψηφά όλα τα σύνορα και τις διαφορές. Η καταχώριση στον κατάλογο ενός ιαπωνικού ναού, ενός τουρκικού τεμένους ή ενός γαλλικού πύργου έχει ως πρώτη συνέπεια ότι γράφεται στο παγκόσμιο πολιτιστικό κεφάλαιο, μεταμορφώνεται δηλαδή

---

⁷ Στο ίδιο, σελ.7.

σε ένα αγαθό που ανήκει σε όλους τους ανθρώπους. Επιπλέον η συγκεκριμένη μνημειακή καταγραφή γίνεται κατανοητή, μόνον όταν έχει άμεση σχέση με την φύση, από την οποία προέρχεται και στην διαφύλαξη της οποίας συνεισφέρει. Έτσι εξηγείται ο τρόπος επιλογής χωρών και τοποθεσιών που βρίσκονται σε άμεση αρμονία με το περιβάλλον τους. Μια από τις ιδιαιτερότητες του καταλόγου της UNESCO είναι η συνεχής επέκταση. Φυσικά δεν τίθεται θέμα απομάκρυνσης κάποιου ήδη εγγεγραμμένου χώρου, έτσι κάθε χρόνο ο κατάλογος εμπλουτίζεται με νέες προσθήκες από διάφορες χώρες. Υπάρχει αμείωτο ενδιαφέρον γιατί όσο αυξάνεται η λίστα τόσο κερδίζει σε αξιοπιστία. Η λίστα αυτή επιτρέπει σε όλα τα έθνη να ιδιοποιούνται έναν θησαυρό, αποτελώντας μια εξαιρετικά ισχυρή μαρτυρία του κοινού πεπρωμένου των ανθρώπων και της αναγκαιότητας να αντιμετωπίζουν αυτό το πεπρωμένο με οικουμενική ματιά.

Όταν ένα κράτος επιτύχει την εγγραφή κάποιου φυσικού ή πολιτιστικού αγαθού στον κατάλογο του Οργανισμού, δικαιούται να ζητήσει την διεθνή συνδρομή του Ταμείου. Ο Οργανισμός διαθέτει το " Ταμείο της παγκόσμιας κληρονομιάς για την διάσωση των χώρων της παγκόσμιας κληρονομιάς " που με την σχετική επιτροπή, μεριμνά για την διασφάλιση της τεχνικής συνεργασίας, κυρίως όταν οι χώροι αυτοί ανήκουν σε κράτη που οι οικονομικές τους δυνατότητες είναι περιορισμένες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι αιτήσεις αφορούν πραγματογνωμοσύνες, εκπαίδευση εξειδικευμένου προσωπικού και τέλος αποστολή του απαραίτητου τεχνικού εξοπλισμού. Η άμεση οικονομική βοήθεια είναι επίσης συνηθισμένη πρακτική. Εμφανίζεται με την μορφή μακροπρόθεσμων δανείων με χαμηλό επιτόκιο ή απλής επιχορήγησης. Το ταμείο επίσης μπορεί να παρέχει έκτακτη συνδρομή σε περιπτώσεις αποδεδειγμένης καταστροφής. Καθώς οι σεισμοί και οι πόλεμοι κατέχουν την πρώτη θέση μεταξύ των κινδύνων σοβαρής αλλοίωσης της παγκόσμιας κληρονομιάς, ο καθένας αντιλαμβάνεται, με την σημερινή κατάσταση στον κόσμο, πόσο χρήσιμο είναι αυτό το μέτρο.

Μερικές οικονομικά εύρωστες χώρες φαίνονται να αντιμετωπίζουν με κάποια αδιαφορία την διεθνή αναγνώριση. Όπως συμβαίνει με τη Γαλλία – μια χώρα που υπήρξε πρωτοπόρος – δεν θεωρεί αναγκαία την προώθηση της πολιτιστικής της παρακαταθήκης. Με τους 27 εγγεγραμμένους χώρους της, από τους οποίους μόνο δέκα καταχωρήθηκαν στον κατάλογο τα τελευταία 15 χρόνια, απέχει πολύ από τις

πρώτες χώρες. Αυτό αποδίδεται μάλλον στο γεγονός ότι η γαλλική κληρονομιά διατηρείται, συντηρείται και αποτελεί αντικείμενο τουριστικής εκμετάλλευσης, ενώ η σταθερή εισροή τουριστών εξασφαλίζει, άμεσα ή έμμεσα, τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους για την συντήρησή τους – πράγμα που δεν συμβαίνει με πολλούς άλλους προορισμούς.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες μετά το τέλος της αποικιοκρατίας, βλέπουν τον τουρισμό σαν μια κερδοφόρα επιλογή με μικρές απαιτήσεις σε κεφάλαιο, υποδομές και οργανωτικές δυνατότητες. Η World Bank, η UNESCO, το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού, εντάσσουν τον πολιτιστικό τουρισμό στα προγράμματά τους, είτε ως κεντρικό στόχο τους, είτε ως ένα από τα σημαντικότερα μέσα για μια βιώσιμη ανάπτυξη, με την μικρότερη δυνατή επιβάρυνση στο περιβάλλον και τους τοπικούς πολιτισμούς. Σύμφωνα με το διεθνή οργανισμό προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, την UNESCO, ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί το πιο γρήγορα αναπτυσσόμενο, σε παγκόσμια κλίμακα, προϊόν της τουριστικής βιομηχανίας.⁸

Η υπογραφή το 1976 στις Βρυξέλλες της «Χάρτας του Πολιτιστικού Τουρισμού», στο πλαίσιο του ICOMOS,⁹ της Διεθνούς Οργάνωσης Μνημείων και Τόπων, αποτέλεσε ένα κομβικό σημείο. Για πρώτη φορά δημιουργήθηκε ένα κανονιστικό πλαίσιο, που περιλαμβάνει τις ηθικές αρχές και αξίες που πρέπει να διέπουν τον πολιτιστικό τουρισμό ώστε να είναι βιώσιμος, να εξασφαλίζει τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και τα συμφέροντα του επισκέπτη αλλά και της κοινότητας που τον φιλοξενεί. Το ICOMOS υιοθέτησε τη Χάρτα στην 7^η Γενική Συνέλευση το 1985 στο Ροστόκ της Γερμανίας και συμπεριέλαβε στις ειδικές επιτροπές του την Διεθνή Επιτροπή Πολιτιστικού Τουρισμού η οποία εργάστηκε για την αναθεώρηση της Χάρτας, πράγμα που έγινε στο Μεξικό το 1999. Τελευταία σημειώνεται μεγάλη επιστημονική και ακαδημαϊκή κινητικότητα στον χώρο με την διεξαγωγή συνεδρίων για τον πολιτιστικό τουρισμό σε όλο τον κόσμο. Η UNESCO ίδρυσε το 1999 δύο

---

⁸ Μάριος Κωστάκης, «Τουρισμός – Πολιτισμός. Η διεθνής εμπειρία». Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης Ινστιτούτο Επιμόρφωσης. Εισήγηση για το Συνέδριο «Πολιτιστικός Τουρισμός και Ανάπτυξη».

⁹ ICOMOS: International Council on Monuments et des Sites. Μια διεθνής μη κυβερνητική οργάνωση που εργάζεται για τη διατήρηση των μνημείων και τόπων σε όλο τον κόσμο. Διεύθυνση στο internet: www.internasional.icomos.org.

Έδρες για τον πολιτιστικό τουρισμό. Η μία στη Σορβόννη και η άλλη στην Ρωσική Διεθνή Ακαδημία για τον τουρισμό.

Οι ορισμοί που περιγράφουν την έννοια του πολιτιστικού τουρισμού διαφέρουν ανάλογα με την χώρα από την οποία προέρχονται αλλά και την προσέγγιση κάθε ενός που επιχειρεί την περιγραφή αυτή. Ο πολιτιστικός τουρισμός εκτείνεται σε ένα μωσαϊκό μνημείων, τόπων, παραδόσεων, καλλιτεχνικών μορφών, εορτασμών και εμπειριών που απεικονίζουν μια χώρα και το λαό της σε όλη τους την πολυμορφία. Ο Garrison Keillor σε ένα λόγο του το 1995 στο Συνέδριο του Λευκού Οίκου για τα Ταξίδια και τον Τουρισμό ανέφερε για τον πολιτιστικό τουρισμό στις Ηνωμένες Πολιτείες: «Πρέπει να σκεφτούμε για τον πολιτιστικό τουρισμό γιατί στ' αλήθεια δεν υπάρχει άλλο είδος τουρισμού. Είναι η ουσία του τουρισμού. Ο κόσμος δεν έρχεται για να δει τα αεροδρόμιά μας, τα ξενοδοχεία μας και τις δυνατότητες αναψυχής μας. Έρχονται για τον πολιτισμό: υψηλό, χαμηλό ή μέσο, δεξιό ή αριστερό, πραγματικό ή φανταστικό. Έρχονται για να δουν την Αμερική».

Μια αντίστοιχη περιγραφή από την πλευρά των τουριστικών αρχών της περιφέρειας της Σκωτίας περιλαμβάνει στον πολιτιστικό τουρισμό, τις εικαστικές και σκηνικές τέχνες, την σύγχρονη και παραδοσιακή λογοτεχνία, την γλώσσα, τα μουσεία, την πολιτιστική κληρονομιά, την αρχιτεκτονική, την χειροτεχνία, τον βιομηχανικό σχεδιασμό, τον κινηματογράφο και τις ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές. Οι αρχές της Ουαλίας προσθέτουν τα ιστορικά τοπία και τους κήπους και τονίζουν την σημασία των καλών τεχνών από επαγγελματίες και ερασιτέχνες. Στην Καταλονία χρησιμοποιούν ένα ευρύ ορισμό που περιλαμβάνει από μουσεία μέχρι την ποδοσφαιρική ομάδα της Βαρκελώνης, από ιστορικές διαδρομές βασισμένες σε Ρωμανικά αξιοθέατα μέχρι το κρασί, την γαστρονομία, τα φεστιβάλ και τα πολιτικά γεγονότα.

Για τις κεντρικές Ιταλικές περιοχές στις οποίες βρίσκονται πόλεις όπως η Ρώμη και η Φλωρεντία, με υψηλή συγκέντρωση αρχαιολογικού πολιτισμού αποθέματος ο πολιτιστικός τουρισμός δεν περιορίζεται μόνο στις καλές τέχνες και τα μουσεία αλλά περιλαμβάνει και την αγροτική αρχιτεκτονική, την γαστρονομία, την φιλοξενία, τις αγροτικές παραδόσεις και τον τρόπο ζωής. Οι Φινλανδικές αρχές δίνουν μια ακόμη ευρύτερη ερμηνεία επιλέγοντας να προωθήσουν τον τουρισμό ως την ευκαιρία να

έχει κανείς την εμπειρία του φινλανδικού τρόπου ζωής. Η γενική τάση βέβαια, τείνει προς την άποψη, ότι θα ήταν λάθος να ξεχωρίζει κανείς τον πολιτιστικό τουρισμό από τον καθαυτό τουρισμό και ότι μια ευρεία και γενική προσέγγιση θα ήταν περισσότερο αποτελεσματική.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι καταρχάς ο τουρισμός επιδρά στην πολιτιστική κληρονομιά με ισχυρό τρόπο, ο οποίος αν δεν ελεγχθεί μπορεί να γίνει επικίνδυνος και καταστροφικός. Ευαίσθητες τοποθεσίες όπως τα σπήλαια για παράδειγμα, δεν μπορούν να δεχθούν την πλημμύρα των τουριστών χωρίς να αλλάξει το μικροκλίμα τους και να καταστραφούν οι βραχογραφίες τους. Ανάλογη επίδραση έχει και στη σύγχρονη πολιτιστική παραγωγή, με άμεσο και με έμμεσο τρόπο. Άμεσα, με την εμφάνιση μιας αγοράς, της οποίας η μεγάλη ζήτηση, μπορεί να μετατρέψει την καλλιτεχνική δημιουργία σε βιομηχανία σουβενίρ. Έμμεσα, με την εισαγωγή ξένων πολιτιστικών στοιχείων, τα οποία μπορεί να γονιμοποιήσουν νέες δημιουργικές δυνάμεις, μπορεί όμως και να εκτοπίσουν τις μορφές και τις ιδιαιτερότητες που συνθέτουν την ταυτότητα κάθε τόπου και λαού και τον κάνει να ξεχωρίζει. Για να προστατευθεί ένα σπουδαίο μνημείο της ανθρωπότητας από φθορές, κακόβουλες παρεμβάσεις και εμπορευματοποίηση, είναι σημαντικό να υπάγεται κάτω από την προστασία της UNESCO.

Ο τουρισμός όμως και ο πολιτισμός είναι καταδικασμένοι να ζήσουν μαζί για οικονομικούς λόγους. Οι εκθέσεις αριστουργημάτων μεγάλων ζωγράφων συγκεντρώνουν συνήθως γύρω στις 500.000 επισκέπτες, μεγάλο μέρος τους είναι τουρίστες. Το Μητροπολιτικό Μουσείο Καλών Τεχνών της Νέας Υόρκης εισπράττει περίπου 110.000.000 \$ ετησίως, το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων αυτών προέρχεται από τουρίστες. Ο πολιτισμός έχει ανάγκη τα έσοδα αυτά, τα οποία είναι τα μόνα ή τα σημαντικότερα για μερικούς τομείς, όπως η πολιτιστική κληρονομιά. Ο πολιτιστικός τουρισμός προκύπτει ήδη ως προσφορά και ζήτηση από τις δύο πλευρές.

Οι κόσμοι του πολιτισμού και του τουρισμού προσεγγίζουν την ιδέα του πολιτιστικού τουρισμού από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Όλες οι τουριστικές δραστηριότητες δεν έχουν και πολιτιστική πλευρά αλλά και μερικές πτυχές του πολιτισμού δεν είναι αξιοποιήσιμες τουριστικά. Οι δύο τομείς συχνά έχουν διαφορετικές ευαισθησίες, στόχους, σχεδιασμούς, αποφάσεις διαχείρισης και προσεγγίσεις για το περιεχόμενο και την βελτίωση των πωλήσεων των προϊόντων τους. Υπάρχει η «σκληροπυρηνική»

πολιτιστική τακτική που λέει: «θα επιδιώξουμε το άριστο με όλες μας τις δυνάμεις και μετά θα το δώσουμε στο κοινό, όμως μην περιμένετε να τροποποιήσουμε αυτό που με τόσο κόπο καταφέραμε για χάρη αυτών που προσπαθούν να το πουλήσουν ως τουριστικό προϊόν». Τέτοιες εντάσεις ανάμεσα στους δύο αυτούς κλάδους είναι σε ένα βαθμό αναπόφευκτες, όμως ταυτόχρονα γίνεται αντιληπτή και στις δύο πλευρές η ανάγκη να συνεργαστούν. Ένας σημαντικός αριθμός επιτυχημένων καλλιτεχνών έχει ασχοληθεί παράλληλα με την τέχνη τους και με τον επιχειρηματικό και εμπορικό χώρο, συχνά προωθώντας τα προϊόντα της τέχνης τους για βιοπορισμό. Αντιστρόφως πολλοί τουριστικοί επιχειρηματίες σε περιόδους κρίσης ή όταν θέλουν να ερευνούν τις ομάδες του πληθυσμού στις οποίες απευθύνονται, αντιλαμβάνονται πόσο περιορισμένος σε δυνατότητες είναι ο συνηθισμένος αυτός τομέας των τουριστικών δραστηριοτήτων, χωρίς το πολιτιστικό στοιχείο.

Από τις δύο αυτές ομάδες ο πολιτιστικός τουρισμός θεωρείται ζωτικός για τους ίδιους αλλά και για την καλύτερη ανάπτυξη των προσπαθειών τους. Ο πολιτισμός χρειάζεται τον τουρισμό και το αντίστροφο, γιατί ο πρώτος χρειάζεται χρηματοδότηση επειδή πολλά προϊόντα του είναι ελλειμματικά και οικονομικά ασύμφορα, ενώ ο δεύτερος έχει ανάγκη την ποιότητα και τους ανοικτούς ορίζοντες που του εξασφαλίζουν οι δράσεις του πολιτισμού. Για να πραγματοποιηθεί η συνεργασία αυτή, θα πρέπει οι δύο τομείς να ορίσουν από κοινού τους σκοπούς τους και να ελαττώσουν τα σημεία συγκρούσεων και προστριβών. Τα αιτήματα θα πρέπει να τίθενται από την πλευρά των τουριστικών επιχειρήσεων, που έχουν πολύ πιο συγκεκριμένους στόχους, μεγέθη και χρονοδιαγράμματα σε σχέση με τον πιο «ελεύθερο» πολιτιστικό χώρο. Πρέπει από αυτή την συνεργασία να προκύπτουν νέα προϊόντα και νέες ιδέες που να συνδυάζουν επιτυχώς την καλλιτεχνική δημιουργικότητα με την σκληρή λογική που επικρατεί στον χώρο της αγοράς. Πρακτικά θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες της άλλης πλευράς π.χ. ο μακροπρόθεσμος και ακριβής χρονικός προγραμματισμός καλλιτεχνικών εκδηλώσεων που θα μπορούν να αξιοποιηθούν τουριστικά. Επίσης η φροντίδα για προστασία και ασφάλεια των αρχαιολογικών χώρων, χωρίς περικοπές και συμβιβασμούς. Η συνεργασία αυτή για να είναι επιτυχημένη πρέπει να μην περιορίζεται στο επίπεδο κορυφής αλλά να επεκτείνεται στα μεσαία και κατώτερα στελέχη έτσι ώστε αυτά να καταλάβουν ότι υπηρετούν ένα κοινό σκοπό. Πρέπει όλοι να λάβουν μέρος σε αυτή την προσπάθεια.

Στο διεθνές πλαίσιο ο τουρισμός και ο πολιτισμός είναι συχνά αρμοδιότητα των ίδιων υπηρεσιών συγκροτώντας Υπουργεία Πολιτισμού και Τουρισμού. Σε κάθε περίπτωση η συνεργασία έχει μπει ως πρώτη προτεραιότητα με ανάλογες ρυθμίσεις στην εκπαίδευση, με πανεπιστημιακά τμήματα που ενοποιούν τους δύο γνωστικούς τομείς. Διοργανώνονται επίσης σεμινάρια και συνέδρια, στα οποία επιδιώκεται η μετεκπαίδευση στελεχών και από τους δύο χώρους ώστε να έρθουν σε επαφή μεταξύ τους να μάθουν την οπτική της άλλης πλευράς και να συνεργαστούν δημιουργικά. Γίνονται εκδόσεις βιβλίων για τον πολιτιστικό τουρισμό και οι τουριστικές επιχειρήσεις επιδιώκουν να είναι χορηγοί πολιτιστικών γεγονότων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αν επιχειρήσουμε όπως οι παλιοί λόγιοι να αναζητήσουμε τις απαρχές του τουρισμού, πολύ εύκολα θα τις εντοπίσουμε στην ελληνική αρχαιότητα. Ο Ηρόδοτος προκειμένου να γράψει την «Ιστορία» του, που είναι ένα μίγμα από γεωγραφικές, ιστορικές και ταξιδιωτικές αφηγήσεις, ταξίδεψε σε πολλές χώρες μελετώντας, μεταξύ άλλων και τους τοπικούς πολιτισμούς. Από τους ελληνιστικούς χρόνους και πολύ περισσότερο στους ρωμαϊκούς, η Αθήνα, με την αίγλη της και το μύθο της κλασικής εποχής να έχει ήδη δημιουργηθεί, γίνεται ο κυριότερος πολιτιστικός προορισμός της εποχής της. Επίσης αποτελεί το επίκεντρο ενός ιδιόμορφου εκπαιδευτικού τουρισμού, όπου οι πλούσιοι και ανήσυχοι από όλο τον μεσογειακό κόσμο ερχόταν να παρακολουθήσουν μαθήματα στις διάσημες φιλοσοφικές σχολές της πόλης. Το ρεύμα αυτό των επισκεπτών, εξασφαλίζει στην Αθήνα ζωή και ευημερία, ακόμα και τις εποχές που στην υπόλοιπη Ελλάδα υπάρχει μεγάλη φτώχεια και παρακμή.

Τον 14^ο αιώνα ο Άραβας Ibn Batutah κάλυψε 120.000 km από την Ταγγέρη στο Μαρόκο μέχρι τη Σουμάτρα και την Κίνα «για την χαρά να μαθαίνεις για καινούριες χώρες και λαούς». Μετά τις μεγάλες εξερευνήσεις, ξεκινά ένα κύμα Ευρωπαίων περιηγητών που ταξιδεύουν στην Ανατολή και στην ηπειρωτική Ευρώπη δίνοντας μεγάλη σημασία στις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες των λαών που επισκέπτονται. Περιγράφουν τις εμπειρίες τους σε βιβλία που γίνονται ανάρπαστα. Το ρεύμα των Άγγλων αριστοκρατών προς αυτές τις περιοχές, προαναγγέλλει τον σύγχρονο τουρισμό γιατί επαναλαμβάνονται και σταθεροποιούνται διαδρομές, αξιοθέατα και διαδικασίες. Όμως ο πραγματικά σύγχρονος τουρισμός ξεκινά την εποχή του ατμού τον 19^ο αιώνα, ακολουθώντας τα τραίνα και τα ατμόπλοια, που επιτρέπουν για πρώτη φορά τις μαζικές μετακινήσεις και τον προγραμματισμό. Τότε εκδίδονται και οι πρώτοι ταξιδιωτικοί οδηγοί. Οι οδηγοί αυτοί (όπως του John Murray στην Αγγλία και του Karl Baedeker στη Γερμανία) περιλαμβάνουν μαζί με κάθε είδους λεπτομέρεια

όλα τα μνημεία, τα μουσεία και τα πολιτιστικά αξιοθέατα. Από το τέλος του 19^{ου} αιώνα ο τουρισμός έχει γίνει πλέον σοβαρός πολιτικοοικονομικός παράγοντας.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ένας σπουδαίος εκπαιδευτικός και πολιτιστικός οργανισμός, η UNESCO, παίρνει υπό την προστασία του τα μνημεία, τα μουσεία και τα σπουδαιότερα πολιτιστικά αξιοθέατα. Το Νοέμβριο του 1971, συντάσσεται η Συνθήκη του οργανισμού για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας. Ορίζει κυρίως ότι η Επιτροπή της Παγκόσμιας Κληρονομιάς " καθορίζει, δημοσιεύει και διανέμει " έναν κατάλογο των πολιτιστικών αγαθών που υποβάλλονται από τα κράτη-μέλη. Ο κατάλογος αυτός που καταρτίστηκε για πρώτη φορά το 1978, εμπλουτίζεται κάθε χρόνο με νέους χώρους. Σήμερα ο αριθμός τους έχει φτάσει τις 890, με περιοχές που παρουσιάζουν πολιτιστικό και φυσικό ενδιαφέρον. Οι 689 από αυτές τις περιοχές έχουν πολιτιστικό χαρακτήρα, οι 176 είναι φυσικού ενδιαφέροντος, ενώ οι υπόλοιπες συνδυάζουν και τα δύο.

Για να συμπεριληφθεί ένα μνημείο στη λίστα της παγκόσμιας κληρονομιάς, πρέπει να είναι ξεχωριστής παγκόσμιας αξίας, σημασίας και σπουδαιότητας. Ακόμα πρέπει να διαθέτει τουλάχιστον ένα από τα δέκα επιλεκτικά κριτήρια. Αυτά τα κριτήρια επεξηγούνται στον κατευθυντήριο οδηγό για την εφαρμογή της σύμβασης, που αποτελεί, ένα από τα κύρια εργαλεία για την προστασία της παγκόσμιας κληρονομιάς. Τα κριτήρια αναθεωρούνται τακτικά από την επιτροπή της UNESCO, ώστε να αντικατοπτρίζουν σταθερά την έννοια της εξέλιξης της σπουδαίας κληρονομιάς όλων των ανθρώπων. Μέχρι το τέλος του 2004, τα μνημεία αυτά επιλέγονταν με βάση έξι πολιτιστικά και τέσσερα φυσικά κριτήρια. Με την έγκριση του αναθεωρημένου κατευθυντήριου οδηγού για την εφαρμογή της σύμβασης της παγκόσμιας κληρονομιάς, ισχύει ένα σύνολο δέκα κριτηρίων που έχουν παρουσιαστεί στο 1^ο κεφάλαιο.¹⁰

---

¹⁰ Εύα Καραμπάτσου, «Πολιτιστικός Τουρισμός», ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ (το περιοδικό για την τουριστική βιομηχανία), τεύχος 250.

ΠΟΙΟΙ ΕΠΙΛΕΓΟΥΝ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός επισκεπτών γίνονται ταξιδιώτες ειδικών ενδιαφερόντων που περιλαμβάνουν τις τέχνες, τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς (τέτοια είναι τα περισσότερα μνημεία της UNESCO) και άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες, ως μία από τις πέντε κορυφαίες αιτίες για να ταξιδέψουν. Οι πολιτιστικοί τουρίστες συνήθως είναι περισσότερο μορφωμένοι από το μέσο όρο, σχετικά ευκατάστατοι με καλή εργασία. Επιδιώκουν να μάθουν για την ιστορία και τον πολιτισμό της χώρας την οποία επισκέπτονται. Θέλουν να δοκιμάσουν τις ιδιαίτερες εμπειρίες που τους επιφυλάσσει, σε συνδυασμό με την διασκέδαση και την χαλάρωση. Τα χαρακτηριστικά αυτά τα διαθέτουν συχνότερα οι μεγαλύτερες ηλικίες. Όμως οι έρευνες που γίνονται στον τομέα αυτό δεν έχουν δώσει ακόμα την τελική απάντηση. Φαίνεται πως η διαφορά του μέσου όρου ηλικίας των πολιτιστικών τουριστών από τον αντίστοιχο των υπολοίπων δεν είναι μεγάλη, ενώ σε κάποιες ομάδες νέων, η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί ένα ιδιαίτερο ελκυστικό στοιχείο.

Σύμφωνα με έρευνα της Travel Industry Association of America που δημοσιεύτηκε το 2002 και αφορά τις Ηνωμένες Πολιτείες το 65% των Αμερικανών ενηλίκων τουριστών σχεδίασαν μια τουλάχιστο πολιτιστική δραστηριότητα για τις διακοπές τους. Το 21% των τοπικών προσωπικών ταξιδιών για διασκέδαση ή δουλειά περιλαμβάνει μία ιστορική ή πολιτιστική δραστηριότητα. Ο όγκος των πολιτιστικών ταξιδιών αυξήθηκε κατά 10% από το 1996. Το 80% των τουριστών αυτών είναι ώριμοι με παιδιά, αυτό που αποκαλούν οι Αμερικανοί «baby boomers». Οι ταξιδιώτες αυτοί κατά μέσο όρο ξοδεύουν περίπου 38% περισσότερα χρήματα, είναι 2 χρόνια μεγαλύτεροι από τους συνηθισμένους τουρίστες και συνεπώς, οι περισσότεροι από αυτούς είναι συνταξιούχοι. Ακόμα έχουν λίγο μεγαλύτερο αριθμό πτυχιούχων μεταξύ τους, παραμένουν στον προορισμό τους πολύ μεγαλύτερο χρονικό διάστημα (50 %) και επιλέγουν το αεροπλάνο, σε σχέση με άλλα μέσα, λίγο περισσότερο από τους υπόλοιπους.

Το κυριότερο συμπέρασμα που μπορούμε να βγάλουμε από τα στοιχεία αυτά είναι ότι όσον αφορά τον Αμερικανό πολιτιστικό τουρίστα είναι είτε πλουσιότερος, είτε

προθυμότερος να ξοδέψει περισσότερα στις διακοπές του και να έχει ένα ανετότερο σε διάρκεια και κατά τη μετάβαση ταξίδι. Με άλλα λόγια βλέπουμε λοιπόν ότι είναι ένας σαφώς καλύτερος πελάτης για τους επαγγελματίες που ασχολούνται με το συγκεκριμένο χώρο. Όπως δείχνει η παρατήρηση και οι έρευνες που έχουν γίνει κατά καιρούς πάνω σε αυτό το θέμα, οι πολιτιστικοί τουρίστες δεν αναζητούν ένα ακόμη προορισμό στον οποίο δεν έχουν μέχρι τώρα επισκεφτεί, αλλά ψάχνουν για εμπειρίες ή καλύτερα για την διαφορετική εμπειρία. Η ποιότητα, η αυθεντικότητα, η ξεχωριστή ταυτότητα, είναι στοιχεία που πρέπει να χρησιμοποιηθούν για να φέρουν την επιτυχία στον ανταγωνιστικό κόσμο του πολιτιστικού τουρισμού.¹¹

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΟΦΕΛΗ

Ο Πολιτισμός στις μέρες μας έχει γίνει απαραίτητο στοιχείο του τουριστικού συστήματος ή του πολιτισμού του τουρισμού (culture of tourism). Ο πολιτιστικός τουρισμός στοχεύει να ενεργοποιήσει το πιο νεανικό και ελπιδοφόρο τμήμα κάθε περιοχής, την νεολαία. Απώτερος στόχος είναι να προσφέρει τις γνώσεις και την εργασία της στην υπηρεσία της πολιτιστικής ανάπτυξης που μπορεί να δώσει σε ένα τόπο την δυνατότητα να επιτύχει μια ισορροπημένη ανάπτυξη. Με τον τρόπο αυτό ο νεότερος πληθυσμός από τη μια παράγει έργο και βοηθάει στην καλυτέρευση της οικονομικής ζωής του τόπου μέσω της δημιουργίας ευκαιριών και από την άλλη ευαισθητοποιείται για την διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου του, όχι θεωρητικά, αλλά με ενεργή δράση. Επίσης τον ωθεί να συμμετέχει στην ανάδειξη της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας που αυτό βοηθάει η περιοχή να γίνει πόλος έλξης και να φέρει υγιή ανάπτυξη. Αυτού του είδους ο τουρισμός αποτελεί το καλύτερο μέσο για την αντιμετώπιση της εποχικότητας του τουριστικού ρεύματος και συμβάλει στην καλύτερη χρονική κατανομή του. Αυτό σημαίνει αυξημένα έσοδα σε όλη την διάρκεια του χρόνου και μεγαλύτερη εισροή ξένου συναλλάγματος για την χώρα που επισκέπτονται οι τουρίστες.

---

¹¹ Στο ίδιο, ...σελ.4-6.

Η ανάπτυξη του πολιτιστικού προϊόντος συμβάλει:

- Στην αύξηση της απασχόλησης.
- Στην δημιουργία μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Στην δημιουργία απαραίτητων υπηρεσιών.
- Στην ανύψωση του πολιτιστικού επιπέδου.
- Στην βελτίωση του τοπικού περιβάλλοντος.

Τα οφέλη αυτής της ανάπτυξης δεν είναι μόνο οικονομικά αλλά και κοινωνικά.

Εδώ πρέπει να αναφέρουμε το παράδειγμα του Μουσείου Guggenheim στο Μπιλμπάο. Η πόλη του Μπιλμπάο χρησιμοποίησε το μουσείο αυτό, ως ένα μέσο για να επηρεάσει την τοπική οικονομική ανάπτυξη. Με το άνοιγμα (Οκτώβριος 1997), η πόλη του Μπιλμπάο αποτέλεσε ένα τουριστικό προορισμό για το σαββατοκύριακο, τόσο για τους Ισπανούς όσο και για ξένους επισκέπτες (ετήσια αύξηση κατά 6% στον αριθμό των επισκεπτών και μηνιαία αύξηση των διανυκτερεύσεων κατά 0,64%, δηλαδή αύξηση της τάξης των 61.742 διανυκτερεύσεων ανά μήνα). Σύμφωνα με την Greffe (2004), ο αριθμός των νέων θέσεων εργασίας ανά εργασιακή δραστηριότητα επηρεάζεται από τον αριθμό των επισκεπτών στο μουσείο. Έτσι για παράδειγμα 10.000 επισκέπτες σε ένα μουσείο δημιουργούν 1,15 νέες άμεσες θέσεις εργασίας στο μουσείο. Επομένως κάθε άμεση τέτοια θέση εργασίας δημιουργεί 0,62 νέες έμμεσες θέσεις (στα πεδία της αρχιτεκτονικής και της συντήρησης), 3,84 νέες τεχνητά προκαλούμενες θέσεις εργασίας και 2,59 νέες θέσεις στον τομέα του τουρισμού (ξενοδοχεία, εστιατόρια, ξεναγοί, κ.ά.).

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία της Ισπανικής Στατιστικής Αρχής, από το τέταρτο τρίμηνο του 1997 (μετά το άνοιγμα του Μουσείου του Guggenheim) μέχρι το δεύτερο τρίμηνο του 2004 είχαμε αύξηση κατά μέσο όρο 771 νέων θέσεων εργασίας στο Μπιλμπάο στον τομέα των υπηρεσιών ανά τρίμηνο, ενώ την περίοδο από το τρίτο τρίμηνο του 1976 έως το τρίτο τρίμηνο του 1997 η αντίστοιχη αύξηση ήταν

709 νέες θέσεις ανά τρίμηνο. Επομένως θα μπορούσαμε να αποδώσουμε ένα σημαντικό μέρος της αύξησης αυτής (συνολικά 907 νέες θέσεις) στο άνοιγμα του εν λόγω μουσείου (Plaza, 2006). Βλέπουμε λοιπόν ότι ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει ένα εργαλείο για την αξιοποίηση της πολιτιστικής παράδοσης και παραγωγής. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την σύμπλευση του οικονομικού (επιχειρηματικού και εμπορικού) δυναμικού αλλά και του πολιτιστικού και καλλιτεχνικού δυναμικού μιας περιοχής μέσα από κοινούς στόχους και οράματα.

Κάθε τόπος αξιοποιώντας την πολιτιστική του παράδοση, αφού λάβει υπόψη του επιτυχημένα μοντέλα σε άλλες χώρες και πόλεις και αξιοποιήσει το έμφυχο δυναμικό του και κυρίως τους νέους επιστήμονες και εργαζομένους, μπορεί να δημιουργήσει ένα ιδιαίτερο, οικονομικά εύρωστο τουριστικό προϊόν. Ένα προϊόν που θα συνεργάζεται και θα συμπλέει με την τοπική οικονομία στη διαχείριση και την εκμετάλλευσή του, ώστε τα οφέλη που θα προκύψουν σε μακροπρόθεσμο επίπεδο να επιστρέφουν στην τοπική οικονομία να την εμπλουτίζουν και να την τροφοδοτούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο τουρισμός αποτελεί για την ελληνική οικονομία έναν από τους σπουδαιότερους άξονες ανάπτυξης και εισροής εσόδων. Αποτελεί την βαριά βιομηχανία της. Το μερίδιο του τουρισμού στο Α.Ε.Π., εκτιμήθηκε για το 2009 στο 16.2 % , το οποίο αντιστοιχεί σε 35 δις € περίπου.¹² Σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, οι αφίξεις διεθνών τουριστών (εισερχόμενος τουρισμός) το 2007 ανήλθαν σε 17,52 εκ. € παρουσιάζοντας αύξηση 9,23 % σε σχέση με το 2006. Οι εισπράξεις από το σύνολο των τουριστικών επιχειρήσεων ανήλθαν το 2008 σε 11,66 δις € έναντι 11,32 δις € το 2007, ενώ ο ρυθμός μεταβολής των εσόδων σημείωσε αύξηση 3%.¹³ Η μέση κατά κεφαλή δαπάνη για το 2007 ανήλθε σε 743€ ενώ η εκτίμηση για το 2008 κάνει λόγο για μικρή αύξηση με την δαπάνη να ανέρχεται σε 773€. ¹⁴ Λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης, οι δαπάνες των τουριστών στην Ελλάδα το πρώτο εξάμηνο του 2009, μειώθηκαν κατά 14,7% παρασύροντας τις καθαρές εισπράξεις για ταξιδιωτικές υπηρεσίες σε μείωση κατά 463εκ.€.¹⁵

Η συμβολή των τουριστικών εσόδων στο Α.Ε.Π. είναι τόσο σημαντική που επηρεάζει το σύνολο της Εθνικής μας οικονομίας. Επί αρκετές δεκαετίες η συμβολή του τουρισμού στο Α.Ε.Π. μιας χώρας υποεκτιμάτο, κυρίως γιατί αυτή η συμβολή περιοριζόταν στον υπολογισμό με βάση την διεθνή πρακτική του ετήσιου εισπραττόμενου συναλλάγματος (Κ.Ε.Π.Ε. 1984, Ε.Σ.Υ.Ε., Ε.Ο.Τ., UNWTO, ΣΕΤΕ 1993, Τσάρτας 2010). Αμέσως γίνεται φανερό ότι αυτός ο τρόπος υπολογισμού, υποτιμά τις πολύ σημαντικές και σύνθετες παραγωγικές διαδικασίες που προκαλούν

---

¹² World Travel & Tourism Council, Travel and Tourism Economic Impact 2009.

¹³ Τράπεζα της Ελλάδας.

¹⁴ Σ.Ε.Τ.Ε.,2009. «Απολογισμός 2008», Αθήνα.

¹⁵ Τράπεζα της Ελλάδας, «Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών».

τα τουριστικά έσοδα. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά την αλλαγή του τρόπου υπολογισμού του συναλλάγματος από επιτροπή που συστήθηκε από το Κ.Ε.Π.Ε., τον Ε.Ο.Τ. και την Ε.Σ.Υ.Ε., το εισπραχθέν συνάλλαγμα το 1990 ήταν κατά 79,3 % μεγαλύτερο από αυτό που είχε υπολογιστεί αρχικά (4.639 εκατ.\$, έναντι 2.586 εκατ.\$). Αμέσως καταλαβαίνουμε την σημασία αυτής της αναθεώρησης για την τριακονταετία 1960-1990 που είχαμε ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης των εσόδων σε ετήσια βάση. Μια σύγκριση των συναλλαγματικών εισπράξεων με όλους αυτούς τους περιορισμούς είναι ενδεικτική της τεράστιας σημασίας τους για την οικονομία μιας χώρας (από 5.9 εκατ.\$ το 1951 φτάνουμε στα 13.731 εκατ.\$ το 2005).¹⁶

Η σύγκριση η οποία παρουσιάζεται παρακάτω μας δείχνει τη σημασία των τουριστικών εσόδων (ως προς το ποσοστό του Α.Ε.Π.) της Ελλάδας σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Εκτίμηση απασχόλησης και οικονομικής σημασίας τουρισμού

ΧΩΡΕΣ	Ποσοστό στο ΑΕΠ (2009)	Ποσοστό στην απασχόληση (2009)	Ποσοστό στο ΑΕΠ (2019) (εκτίμηση)	Τουριστική απασχόληση ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης (2019) (εκτίμηση)
Λουξεμβούργο	8,8	12,7	9,1	14,0
Δανία	8	7,8	8,9	8,3
Γερμανία	7,9	8,1	8,4	8,6
Ελλάδα	16,2	19,6	16,6	20,2
Ισπανία	16,3	17,0	15,0	15,6
Γαλλία	10,2	12,4	11,0	13,8
Ιρλανδία	6,5	5,8	6,9	6,4
Ιταλία	9,6	10,6	10,2	11,4
Ολλανδία	7,1	6,8	7,4	6,8
Πορτογαλία	15,6	18,9	18,0	22,1
Μεγ.Βρετανία	9,4	9,6	9,8	9,9
Αυστρία	13,7	16,1	15,8	19,6
Βέλγιο	8,7	8,9	9,2	9,8

ΠΗΓΗ: World Travel and Tourism Council.

¹⁶ Καθηγητής Πάρις Τσάρτας, κ.ά, «Η σημασία του τουρισμού για την ελληνική οικονομία / κοινωνία & προτάσεις πολιτικής για την τουριστική ανάπτυξη». [Μελέτη εκπονηθείσα για λογαριασμό του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (Σ.Ε.Τ.Ε.)]. Πανεπιστήμιο Αιγαίου Εργαστήριο Τουριστικών Ερευνών και Μελετών, Χίος Φεβρουάριος 2010, σελ 1-258, σελ. 39.

Παρατηρούμε αμέσως από τον παραπάνω πίνακα, την αυξανόμενη σημασία των τουριστικών εσόδων για το Α.Ε.Π., σε ορισμένες «κλασικές τουριστικές χώρες», όπως η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Γαλλία, η Ισπανία και η Αυστρία. Ακόμα βλέπουμε ότι η εκτίμηση της προκαλούμενης απασχόλησης είναι ιδιαίτερα μεγάλη, στην περίπτωση της χώρας μας. Αυτό μας δείχνει ότι πρέπει να γίνουν περισσότερες πολυσύνθετες μελέτες και διερευνήσεις προς αυτή την κατεύθυνση.

Σε κάθε περίπτωση, αν αναλογιστεί κανείς και τον εγχώριο τουρισμό που τα αποτελέσματά του δεν είναι καταχωρημένα με ακρίβεια, τότε η προσφορά του τουρισμού στην βιωσιμότητα της ελληνικής οικονομίας, αποκτά μεγαλύτερη σημασία όχι μόνο σε ποσοτικό αλλά και σε ποιοτικό επίπεδο. Η ποιοτική παράμετρος αφορά κυρίως την επιρροή που ασκεί ο εσωτερικός τουρισμός στο φαινόμενο της εποχικότητας που χαρακτηρίζει το ελληνικό τουριστικό προϊόν. Άλλοι παράγοντες που το επηρεάζουν είναι, η κατάσταση που επικρατεί σε διεθνές επίπεδο αλλά και οι μεταρρυθμιστικές αλλαγές που ενδεχομένως να παίξουν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του σημαντικότερου πυλώνα της ελληνικής οικονομίας. Η σημασία του τουρισμού για την χώρα μας επιβάλλει την εφαρμογή ενός μοντέλου τουριστικής πολιτικής με γνώμονα την βελτίωση του τελικού τουριστικού προϊόντος. Βασικός φορέας ασκήσεως τουριστικής πολιτικής τα τελευταία πέντε χρόνια ήταν το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης.

Το υπουργείο αυτό είχε ως βασική αποστολή του τον προγραμματισμό και την χάραξη της τουριστικής πολιτικής, τον σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης σύμφωνα με την κυβερνητική πολιτική, την διαμόρφωση και προώθηση των αναγκαίων θεσμικών και λοιπών ρυθμίσεων καθώς και τον σχεδιασμό των απαιτούμενων μέτρων εφαρμογής. Τον Οκτώβριο του 2009 γίνεται συγχώνευση των Υπουργείων Πολιτισμού και Τουριστικής Ανάπτυξης, με τον τρόπο αυτό η κυβέρνηση αναγνωρίζει τις συνεργίες και συγγένειες που υπάρχουν μεταξύ των δύο κλάδων. Το αρμόδιο Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού μπορεί και πρέπει να φροντίσει για την διατήρηση των ελληνικών μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η φροντίδα, η διατήρηση και η προβολή τους μπορεί να γίνει σημαντικός πόλος έλξης χιλιάδων επισκεπτών.

Οι επιδιώξεις των εναλλακτικών μορφών τουρισμού πρέπει να επικεντρώνονται στους παρακάτω στόχους:

A. Στην διαφοροποίηση και εμπλουτισμό του ελληνικού τουριστικού προϊόντος με την επιχειρηματική ανάπτυξη και αξιοποίηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

B. Στην ανάδειξη και την τουριστική αξιοποίηση του τεράστιου φυσικού και πολιτισμικού αποθέματος.

Γ. Στην άμβλυνση της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρακάτω παρουσιάζουμε τους επισκέπτες σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους από το έτος 2000 έως το 2011.

ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ 2000-2011

ADMISSIONS TO MUSEUMS AND ARCHAEOLOGICAL SITES 2000-2011

Μουσεία - Αρχαιολογικοί Χώροι Museums - Archaeological Sites	Επισκέπτες / Admissions											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
A. Μουσεία (σύνολο) A. Museums (total)	2.061.983	1.886.236	2.687.649	1.759.647	2.501.967	2.692.128	2.795.465	2.452.964	1.994.864	2.814.005	3.136.779	3.061.490
Μουσείο Ακρόπολης Acropolis Museum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	814.565	1.355.890	1.244.702
Εθνικού Αρχαιολογικού National Archaeological Museum	289.619	261.985	229.123	-	155.368	362.866	368.398	411.564	299.691	258.139	196.823	170.034
Αρχαίας Ολυμπίας Olympia Archaeological Museum	118.904	122.132	195.057	7.112	133.105	164.305	176.944	133.782	112.341	100.820	45.953	62.878
Παλάτι Ιπποτών (Ρόδου) Palace of the Grand Magister (Rhodes)	280.906	239.604	210.662	204.931	223.304	239.543	238.581	231.543	178.286	216.180	190.413	217.090
Ηρακλείου (Κρήτης) Herakleion Archaeological Museum	376.900	355.100	294.846	259.609	215.275	232.740	246.409	74.013	104.717	108.330	98.475	118.502
Ρόδου Rhodes Archaeological Museum	79.900	72.500	73.851	63.850	44.750	65.350	75.350	79.045	87.645	89.700	66.586	74.881
Δελφών Delphi Archaeological Museum	152.700	156.319	281.602	8.068	76.632	241.700	254.550	202.350	140.000	137.550	95.950	117.600
Λοιπών μουσείων Other museums	763.054	678.596	1.402.508	1.216.077	1.653.533	1.385.624	1.435.233	1.320.667	1.072.184	1.088.721	1.086.689	1.055.803
B. Αρχαιολογικοί χώροι (σύνολο) B. Archaeological sites (total)	6.416.439	6.218.029	6.674.810	6.155.328	5.788.289	6.893.546	7.516.665	7.262.471	6.217.302	5.970.999	5.547.053	6.517.645
Επιδάφου ¹ Epidaurus ¹	347.592	331.900	367.851	335.890	281.660	393.270	417.930	413.680	289.920	263.000	213.250	241.100
Ακρόπολεως Μυκηνών & Θησαυρού Ατρέα Mycenes & Atreus Treasure	317.835	305.293	300.276	264.091	213.162	287.404	329.694	363.339	289.449	238.615	192.433	190.266
Ακρόπολεως Αθηνών ² The Acropolis of Athens ²	1.253.259	1.132.973	877.502	770.010	821.657	1.002.459	1.138.597	1.151.587	1.071.060	1.087.889	993.496	1.317.572
Σουνίου Sounio	164.622	137.755	146.188	149.174	159.665	255.605	238.687	212.919	153.321	144.101	121.985	156.640
Ακρόπολεως Λίνδου Acropolis of Lindos	578.531	517.169	458.496	395.760	398.488	461.758	501.238	491.743	456.140	444.921	416.633	510.883
Καμείρου (Ρόδου) Kamiros (Rhodes)	183.500	171.900	145.023	125.481	116.460	107.361	142.999	146.556	128.841	126.400	120.900	151.609
Αρχαίας Ολυμπίας Ancient Olympia	246.105	266.993	350.388	405.031	391.737	446.806	455.606	360.997	355.619	328.697	399.891	438.452
Κνωσού (Κρήτης) Knossos (Crete)	639.843	602.668	680.074	633.903	620.202	653.342	705.305	680.323	610.664	588.996	547.588	623.338
Φαιστού (Κρήτης) Festos (Crete)	142.662	125.617	141.383	147.635	126.655	135.348	131.475	128.278	105.513	99.446	86.180	88.835
Αρχαίας Κορίνθου ¹ Ancient Korinthos ¹	141.218	126.039	170.380	142.422	132.421	174.146	178.109	178.314	118.095	113.602	96.029	109.205
Μυστρά ¹ Mystras ¹	110.700	107.660	141.709	126.715	97.335	124.820	116.915	111.310	87.095	79.780	66.790	65.060
Δελφών Delphi	241.600	222.136	351.067	430.690	333.910	322.900	363.927	282.550	205.800	157.270	162.730	186.880
Λοιπών αρχαιολογικών χώρων Other archaeological sites	2.048.972	2.169.926	2.544.473	2.228.526	2.094.937	2.528.327	2.796.183	2.740.875	2.345.785	2.298.282	2.129.148	2.437.805

(1) Ισχύει ενιαίο εισιτήριο για το μουσείο και τον αρχαιολογικό χώρο.

(2) Ισχύει ενιαίο εισιτήριο για το μουσείο και τον αρχαιολογικό χώρο έως και το 2008.

(1) A single ticket is used in order to visit both the museum and the archaeological site.

(2) A single ticket was used in order to visit both the museum and the archaeological site until 2008.

Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων Ελληνικής Στατιστικής Αρχής

Source: SETE, based on data provided by the Hellenic Statistical Authority

Φέτος, το 2012, οι επισκέπτες, όπως και οι εισπράξεις στα μουσεία είναι μειωμένα, σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή. Μείωση 12,5% σημειώθηκε τον Ιούνιο φέτος στον αριθμό των επισκεπτών των μουσείων της χώρας, ενώ οι εισπράξεις μειώθηκαν κατά 25,7% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2011. Με αποτέλεσμα, το πρώτο εξάμηνο του 2012 να παρατηρείται μείωση 1,9% στους επισκέπτες και μείωση 24,5% στις εισπράξεις. Σύμφωνα επίσης με την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), στους αρχαιολογικούς χώρους καταγράφηκε τον Ιούνιο μείωση των επισκεπτών κατά 10,1% και μείωση των αντίστοιχων εισπράξεων σε ποσοστό 27,7%. Επίσης το α' εξάμηνο φέτος, σημειώθηκε μεν αύξηση στον αριθμό των επισκεπτών κατά 8,3%, αλλά μείωση 24,3% στις εισπράξεις.¹⁷ Παρατηρούμε λοιπόν ότι ο μαζικός τουρισμός (οι περισσότεροι επισκέπτες είναι μέλη οργανωμένων group) αρχίζει να παρουσιάζει στοιχεία κόπωσης.

Οι παραπάνω αρχαιολογικοί χώροι, (οι περισσότεροι είναι μνημεία που προστατεύονται από την UNESCO και οι υπόλοιποι είναι υποψήφιοι προς ένταξη), μπορούν να αποτελέσουν την βάση για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής που βρίσκονται. Για να γίνει αυτό, πρέπει η προστατευόμενη περιοχή να ενσωματωθεί στον ευρύτερο οικολογικό, οικονομικό και κοινωνικό περίγυρο, να γίνει δηλαδή «ενεργός διαχείριση» για την εξυπηρέτηση όλων των αξιών, λειτουργιών και δραστηριοτήτων που μπορεί να έχουν. Οι προστατευόμενες περιοχές είναι πρόσφορες για την ανάπτυξη υποδομών αναψυχής, εκπαίδευσης, βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, μικρής κλίμακας παράκτιας αλιείας και βέβαια οικοτουρισμού. Στόχος αυτών των δραστηριοτήτων είναι η τόνωση της τοπικής κοινωνίας και η οικονομική στήριξη της λειτουργίας της προστατευόμενης περιοχής.

Με δεδομένο πως τα προϊόντα που σχετίζονται με την προστασία της φύσης και των μνημείων, απευθύνονται σε μια διαρκώς αναπτυσσόμενη αγορά, τέτοιας μορφής ήπιες και περιβαλλοντικά φιλικές μορφές ανάπτυξης είναι ιδιαίτερα επικερδείς και μπορούν να δώσουν λύση στον μαρασμό μειονεκτικών περιοχών, όπως είναι η ελληνική περιφέρεια. Αν περιοριστούμε στα καθαρά οικονομικά μεγέθη και στις

---

¹⁷ Ημερομηνία: 10/10/12. Copyright: <http://www.kathimerini.gr>

ευκαιρίες για οικονομική ανάπτυξη, καταλήγουμε στις παρακάτω διαπιστώσεις.¹⁸

- Οι ανάγκες προστασίας και διαχείρισης μιας προστατευόμενης περιοχής οδηγούν σε αύξηση της απασχόλησης τοπικά και περιφερειακά.
- Οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν ή μπορούν να αναδειχθούν σε τουριστικό προορισμό, δραστηριότητα που επιφέρει επιπλέον έσοδα, δημιουργεί θέσεις εργασίας και προωθεί την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.
- Οι προστατευόμενες περιοχές είναι συνήθως επιλέξιμες για πολλά εθνικά ή κοινοτικά χρηματοδοτικά προγράμματα. Ανάμεσά τους το LIFE, το Interreg, το Leader, τα Διαρθρωτικά Ταμεία, δράσεις στα Επιχειρησιακά Προγράμματα Περιβάλλοντος, Ανάπτυξης, Αλιείας κ.ά., αλλά και ο δεύτερος πυλώνας της ΚΑΠ για την Περιφερειακή Ανάπτυξη.
- Πέρα από αυτά, η τοπική κοινωνία επωφελείται επίσης την οικονομική διάσταση των περιβαλλοντικών ωφελειών μιας προστατευόμενης περιοχής, καθώς για παράδειγμα, το νερό που προορίζεται για πόσιμο θα είναι πιο καθαρό, μπορεί να υπάρχει αυξημένη προστασία από πλημμύρες, τα αλιεύματα να είναι καλύτερης ποιότητας κλπ.

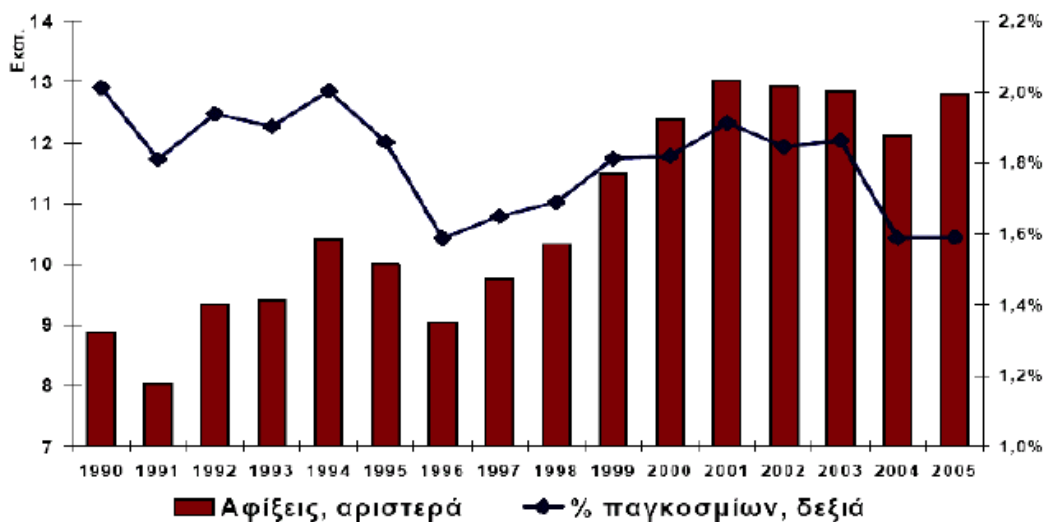
Υπολογίστηκε ότι το 1999 στην Ευρωπαϊκή Ένωση περίπου 125.000 άτομα εργάζονταν σε δουλειές που άμεσα (100.000 θέσεις εργασίας μέσα στα όρια και για τις ανάγκες της προστατευόμενης περιοχής) ή έμμεσα (25.000 θέσεις) σχετίζονταν με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.¹⁹ Εξάλλου τα πλεονεκτήματα όσον αφορά στην απασχόληση δεν περιορίζονται στα πλαίσια μιας προστατευόμενης περιοχής, αλλά επεκτείνονται σε όλο το εύρος των υπηρεσιών που θα εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των ίδιων των εργαζομένων, είτε το αυξημένο κύμα επισκεπτών. Ο τύπος και το μέγεθος αυτών των ωφελειών εξαρτάται, από την

---

¹⁹ ECOTEC 2001, στο Καράβελλας et al. 2003, σελ.47- 50.

περιοχή αλλά και από την επιτυχή διαχείριση, την τοπική αποδοχή και τελικά την διείσδυση της έννοιας της προστασίας στην ευρύτερη τοπική οικονομία.

Σημαντική προσφορά στην προσέλκυση επισκεπτών είναι οι εκδηλώσεις τεχνών και πολιτισμού, που διοργανώνονται όλη την διάρκεια του χρόνου σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια, (συνήθως σε χώρους των Μνημείων της UNESCO). Μουσεία, όπως το καινούργιο μουσείο της Ακρόπολης,²⁰ εκδηλώσεις, όπως το Ελληνικό Φεστιβάλ, το Φεστιβάλ Επιδαύρου, (που βασίζονται στην ιστορία και την πολιτιστική κληρονομιά μας), προβάλλουν την χώρα μας διεθνώς. Σε συνδυασμό με τον ελληνικό πολιτισμό και την πλούσια πολιτιστική παράδοση, αναδεικνύουν την Ελλάδα σε ένα από τους δημοφιλέστερους προορισμούς ιστορίας και πολιτισμού παγκοσμίως. Σημαντικό πόλο έλξης αποτελούν επίσης τα καθαυτά Μνημεία Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO, που αφορούν αρχαιολογικούς χώρους, ναούς, μοναστηριακά συγκροτήματα και μεσαιωνικές πολιτείες. Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε τις αφίξεις σε εκατομμύρια, των ξένων τουριστών στην Ελλάδα από το 1990 έως το 2005, καθώς και το μερίδιο καταλαμβάνουν από τις παγκόσμιες αφίξεις, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού.

ΠΗΓΗ: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού.²¹

²⁰ Σε όλη τη χώρα λειτουργούν περισσότερα από 200 μουσεία κρατικά ή εποπτευόμενα από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού. Ακόμα και 107 μη δημόσια μουσεία.

(Πηγή: Ε.Ο.Τ. www.visitgreece.gr).

²¹ Σαμπανιώτης Θ. (2006), «Ο Ελληνικός τουρισμός στα πλαίσια του διεθνούς ανταγωνισμού», Eurobank Research, Οικονομία και Αγορές, Division of research and forecasting, τεύχος 8, σελ. 2-17.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ UNESCO

Στα μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO περιλαμβάνονται 17 μνημεία και χώροι της χώρας μας. Η πρώτη ελληνική εγγραφή έγινε το 1986 με την ένταξη του ναού του Επικούρειου Απόλλωνα στις Βάσσες Ηλείας. Ακολούθησαν 16 ακόμη εγγραφές, με τελευταία αυτή της Κέρκυρας.

1. Ναός Επικούρειου Απόλλωνος στις Βάσσες Ηλείας. (χρονολογία ένταξης 1986).
2. Αρχαιολογικός χώρος των Δελφών. (χρονολογία ένταξης 1987).
3. Ακρόπολη των Αθηνών. (χρονολογία ένταξης 1987).
4. Άγιο Όρος – Άθως. (χρονολογία ένταξης 1988).
5. Τα Μετέωρα. (χρονολογία ένταξης 1988).
6. Αρχαιολογικός χώρος Επιδαύρου. (χρονολογία ένταξης 1988).
7. Μεσαιωνική πόλη της Ρόδου. (χρονολογία ένταξης 1988).
8. Αρχαιολογικός χώρος Μυστρά. (χρονολογία ένταξης 1989).
9. Αρχαιολογικός χώρος Ολυμπίας. (χρονολογία ένταξης 1989).
10. Αρχαιολογικός χώρος Δήλου. (χρονολογία ένταξης 1990).
11. Μονές Δαφνίου, Οσίου Λουκά και νέα μονή Χίου. (χρονολογία ένταξης 1990).
12. Πυθαγόρειο και Ηραίο της Σάμου. (χρονολογία ένταξης 1992).
13. Αρχαιολογικός χώρος Αιγών στη Βεργίνα. (χρονολογία ένταξης 1996).
14. Αρχαιολογικοί χώροι των Μυκηνών και της Τίρυνθας. (χρονολογία ένταξης 1999).
15. Ιστορικό κέντρο (χώρα), με την μονή Αγίου Ιωάννη Θεολόγου και το σπήλαιο της Αποκάλυψης, στην Πάτμο. (χρονολογία ένταξης 1999).
16. Παλαιά πόλη της Κέρκυρας. (χρονολογία ένταξης 2007).
17. Παλαιοχριστιανικά και βυζαντινά μνημεία Θεσσαλονίκης. (χρονολογία ένταξης 1988).

Το Άγιον Όρος

Μεσαιωνική πόλη Ρόδου

Αρχαιολογικός χώρος Δήλου

Πάτμος – Το σπήλαιο της Αποκάλυψης

Αρχαιολογικός χώρος Μυστρά

Ναός Επικούρειου Απόλλωνος

Επίσης τα παρακάτω ελληνικά μνημεία και χώροι έχουν υποβάλει πρόταση ένταξης στον κατάλογο της παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO.

- Το Ανάκτορο της Κνωσού (2003)
- Ο Αρχαιολογικός χώρος της Νικόπολης (2003)
- Ο Αρχαιολογικός χώρος των Φιλίππων (2003)
- Το Λαύριο (Αρχαίο Λαύριο) (2003)
- Η ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου (2003)
- Η περιοχή των Πρεσπών: Η Μεγάλη και Μικρή Πρέσπα που περιλαμβάνει βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία (2003)
- Το εθνικό πάρκο της Διαδιάς –Λευκίμη –Σουφλί (2003)
- Το φαράγγι της Σαμαριάς (2003)

Η χώρα μας κατέχει την 9^η θέση σε αριθμό μνημείων παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και την 23^η θέση σε μνημεία παγκόσμιας φυσικής κληρονομιάς.²²

Είναι δεδομένο ότι η ορθολογική και βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού μιας περιοχής συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας, στην προσέλκυση επενδύσεων και κεφαλαίου καθώς και την ενίσχυση της απασχόλησης. Επίσης η αξιοποίηση των φυσικών πόρων κάθε τόπου και η ανάδειξη του φυσικού του πλούτου, της κληρονομιάς και της ιστορίας του, μπορούν να λειτουργήσουν προς όφελος της οικονομικής, πολιτιστικής και κοινωνικής ανάπτυξης της κάθε περιοχής.

Η Ελλάδα είναι ένας ώριμος τουριστικός προορισμός. Ο αριθμός των τουριστών κατ' έτος ξεπερνά τον αριθμό των κατοίκων της χώρας, όμως οι κατά τόπους υποδομές, έχοντας σε πολλές περιπτώσεις ξεπεράσει τα όριά τους, δεν αντέχουν την εποχική πίεση. Συνηθίζουμε να λέμε ότι ο ελληνικός τουρισμός πρέπει να στοχεύει σε τουρίστες που προέρχονται από τα υψηλά οικονομικά και κοινωνικά στρώματα. Πρέπει δηλαδή το βάρος των επενδύσεων να δοθεί στην ανάπτυξη της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος και όχι στην ποσότητα, στον αριθμό δηλαδή των τουριστών

---

²² The Travel & Tourism Competitiveness Report 2009, World Economic Forum.

που επισκέπτονται τη χώρα μας. Η Ελλάδα μπορεί να προσφέρει πληθώρα διαφορετικών εμπειριών και να ξεφύγει από το παραδοσιακό μοντέλο διακοπών του δίπτυχου «ήλιος-θάλασσα» που πρόσφερε μέχρι τώρα. Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, ένα σημαντικό ποσοστό (άνω του 25 %) ευκατάστατων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο Ευρωπαίων ταξιδιωτών, αναζητούν πρωτότυπες βιωματικές εμπειρίες και τουριστικές υπηρεσίες πέρα από το τρίπτυχο ήλιος, θάλασσα, φιλοξενία. Η Ελλάδα μπορεί να προσφέρει πληθώρα τέτοιων εμπειριών εκμεταλλευόμενη την ποικιλότητα των τοπίων της, τους φυσικούς πόρους, τον πολιτισμικό και ιστορικό της πλούτο, καθώς και την παράδοση, τα ήθη και τα έθιμά της. Όλα τα παραπάνω συνδυασμένα με νεωτεριστική επιχειρηματικότητα, μπορούν να αναδείξουν πρωτότυπες κερδοφόρες επενδυτικές ευκαιρίες.²³

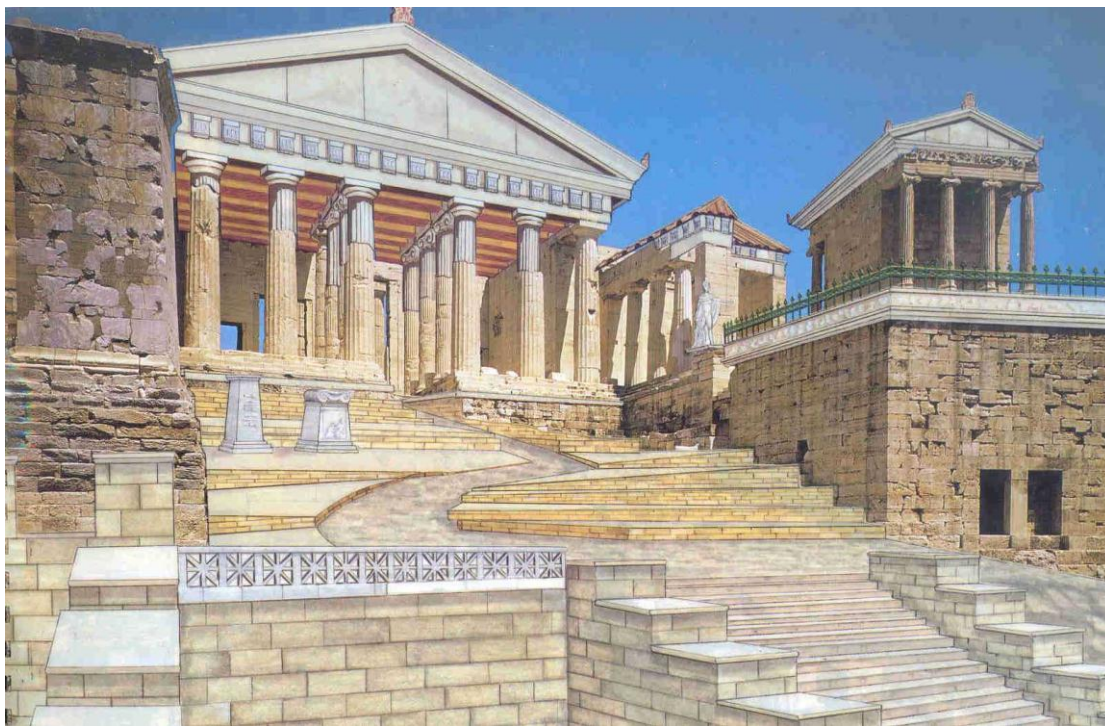
ΤΑ ΠΙΟ ΑΞΙΟΘΑΥΜΑΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Η Ακρόπολη, το Τάτζ Μαχάλ, οι Βερσαλλίες, το Άγαλμα της Ελευθερίας, η Βενετία, το Κρεμλίνο και η Κόκκινη Πλατεία στη Μόσχα, ο αρχαιολογικός χώρος των Μάγια στην Κοπάν, το Μέγα Σινικό Τείχος, τα Μετέωρα, το ανάκτορο των Βερσαλλιών, είναι μερικά από τα αθάνατα αριστουργήματα που παρήγαγε το αρχιτεκτονικό ταλέντο των ανθρώπων. Είτε πολιτικοί, είτε φυσικοί, είτε μικτοί, οι χώροι της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελούν αντικείμενο προσεκτικής μέριμνας από τον οργανισμό, επειδή αποτελούν πολιτιστικά αγαθά που ανήκουν σε όλους τους ανθρώπους. Είναι μέρη που αξίζει να διασωθούν για να περάσουν στην ανθρωπότητα του μέλλοντος. Κάποια από τα σημαντικότερα έργα της ανθρωπότητας είναι τα παρακάτω:

---

²³ <http://www.investingreece.gov.gr>

ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ 5^{ΟΣ} ΑΙΩΝΑΣ Π.Χ. (ΕΛΛΑΔΑ)

Η Ακρόπολη, που σημαίνει, “η υψηλή πόλις” υπήρξε ένα αμυντικό οχύρωμα, πριν μεταβληθεί στον σημαντικότερο ιερό τόπο της αρχαίας Ελλάδας. Τα σημερινά μνημεία που είναι, ο Παρθενώνας, τα Προπύλαια, ο ναός της Αθηνάς Νίκης και το Ερεχθείο απεικονίζουν τέλεια τον ελληνικό κλασικισμό. Αποτελούν σπουδαία πολιτιστική παρακαταθήκη, θαυμαστό θησαυρό και τεράστια εστία δημιουργίας του παγκόσμιου πολιτισμού. Μνημεία σπουδαία, θαυμαστά, μεγαλειώδη, αναντικατάστατα πολιτισμικά έργα, του κόσμου όλου.

ΤΟ ΤΑΤΖ ΜΑΧΑΛ, (ΙΝΔΙΑ) (1631)

Τεράστια πολιτιστική παρακαταθήκη της Ινδίας, το Τάτζ Μαχάλ, χαρακτηρίζεται από την εξαιρετική τελειότητα των όγκων του και το μεγαλείο του λευκού μαρμάρου. Αριστούργημα της μογγολικής αρχιτεκτονικής στη βόρεια Ινδία, το μασωλείο αυτό, από ερυθρό ψαμμίτη, αποτελεί μείζονα κοιτίδα της ινδομουσουλμανικής τέχνης και σπουδαία κληρονομιά των επόμενων γενεών.

ΜΕΤΕΩΡΑ (14^{ΟΣ} ΑΙΩΝΑΣ), (ΕΛΛΑΔΑ)

Τον 14^ο αιώνα ερημίτες κατασκευάζουν τα μοναστήρια των Μετεώρων για να αποφύγουν τις βιαιοπραγίες των Τούρκων και των Αλβανών. Η φήμη σε ολόκληρη την υφήλιο οφείλεται αφενός στο μεγαλείο του φυσικού τους διακόσμου, αφετέρου στον πλούτο των μεταβυζαντινών αγιογραφιών που κοσμούν τοίχους και θόλους των σπουδαίων αρχιτεκτονημάτων. Αποτελούν περίλαμπρη παρακαταθήκη της μεγάλης βυζαντινής ζωγραφικής.

ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ (1886), (Η.Π.Α.)

Ο Γουστάβος Αιφελ πριν κατασκευάσει τον ξακουστό πύργο στο Παρίσι, είχε φέρει εις πέρας αρκετά έργα μεγάλης εμβέλειας. Ένα από τα σπουδαία του έργα είναι και ο εσωτερικός σκελετός του Αγάλματος της Ελευθερίας,. Έχοντας εμπιστοσύνη στην επιστήμη και τον άνθρωπο, ο μηχανικός Αιφελ παραμένει ένας υποδειγματικός τεχνίτης της βιομηχανικής προόδου στην υπηρεσία του πολιτισμού. Το άγαλμα, φορώντας ρωμαϊκή τήβεννο, ποδοπατά την αλυσίδα της δουλείας που έχει καταργηθεί και κραδαίνει την φλόγα της Ελευθερίας που την μεταφέρει στις επτά ηπείρους, τις οποίες συμβολίζουν οι επτά ακτίνες του στέμματός της. Έτσι απευθύνει ένα αισιόδοξο μήνυμα καλωσορίσματος προς τα εκατομμύρια των μεταναστών μόλις το αντικρίζουν στο λιμάνι της Νέας Υόρκης.

ΤΟ ΜΕΓΑ ΣΙΝΙΚΟ ΤΕΙΧΟΣ, (14^{ΟΣ} ΑΙΩΝΑΣ), (ΚΙΝΑ)

Είναι κάτι περισσότερο από ένα απλό αμυντικό έργο. Αποτελεί ένα πελώριο σύμπλεγμα οχυρωμάτων, στρατιωτικών καταυλισμών, διόδων τροφοδοσίας και μεταγωγής στρατευμάτων. Αυτό το οχυρό-σύμβολο της κινέζικης ιστορίας είναι το μοναδικό ορατό μνημείο από την Σελήνη. Είναι το πλέον γιγαντιαίο έργο του παγκόσμιου στρατιωτικού πνεύματος. Η ασυνήθιστη ομορφιά του οφείλεται στις απλές επαναλαμβανόμενες φόρμες του, σε συνάρτηση με τις τοπικές ιδιαιτερότητες. Επίσης, οφείλεται στην προκλητική του στάση απέναντι στα εκάστοτε γεωφυσικά χαρακτηριστικά και τέλος στα υλικά κατασκευής του, που προέρχονται από το έδαφος της κάθε περιοχής.

Αυτά είναι μόνο μερικά από τα αξιοθαύμαστα δημιουργήματα του ανθρώπινου πνεύματος. Έργα σπουδαία και μεγάλα που προκαλούν δέος, υπερηφάνεια και θαυμασμό σε όλους τους πολίτες του κόσμου. Είναι μεγάλες εστίες δημιουργίας που έχουν σημαντική θέση στην ιστορική εξέλιξη του ανθρώπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΙΔΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Μελετώντας τα κύρια ιστορικά στάδια ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού παρατηρούμε, ότι βρίσκεται πλέον σε ένα στάδιο που η τουριστική παραγωγή παρουσιάζει στοιχεία «βιομηχανοποίησης» προερχόμενα κυρίως από την στρατηγική υιοθέτησης του προτύπου του μαζικού τουρισμού. Αυτό συμβαίνει σε μεγάλο ποσοστό τουριστικών προορισμών της χώρας. Το στάδιο αυτό ξεκίνησε από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και συνδέθηκε με την σημαντική αύξηση των αφίξεων (που υπερβαίνουν πλέον τον συνολικό πληθυσμό της χώρας), κυρίως μέσω πτήσεων charter. Αυτό οδήγησε στην τυποποίηση και ομογενοποίηση της τουριστικής προσφοράς, στην προσπάθειά της να προσαρμοστεί στα χαρακτηριστικά και τις απαιτήσεις της ζήτησης.

Η ομογενοποίηση αυτή δεν επέτρεψε την διαφοροποίηση του προσφερόμενου προϊόντος, με αποτέλεσμα το εθνικό τουριστικό προϊόν να αντιμετωπίζεται ευθέως ανταγωνιστικά με το αντίστοιχο προϊόν γειτονικών προορισμών, με μικρότερη τουριστική εμπειρία. Όμως αυτή η μη οργανωμένη ανάπτυξη του τουρισμού έχει οικονομικές, κοινωνικές και άλλες αρνητικές επιπτώσεις στη χώρα μας. Η διέξοδος αναζητείται σε σποραδικές, στην πλειοψηφία τους, προσπάθειες ανάπτυξης εξειδικευμένων τουριστικών προϊόντων, όπως οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ο ελληνικός τουρισμός, πέρα από τις κλασσικές-δομικές του αδυναμίες και τα προβλήματα που εδώ και δεκαετίες δεν έχει λύσει, βρίσκεται σήμερα αντιμέτωπος με τις ιδιαίτερα αρνητικές συγκυρίες που επικρατούν παγκοσμίως. Οι συγκυρίες αυτές αναμένεται να επηρεάσουν τις επιδόσεις του ελληνικού τουρισμού και των ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων για πολλά χρόνια ακόμα. Η

σπουδαιότερη αρνητική παράμετρος που ήδη μας επηρεάζει έντονα από το 2009 είναι η διεθνής οικονομική κρίση.

Ενδεικτικό αυτής της κρίσης είναι το γεγονός ότι το πρώτο τετράμηνο του 2009 οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις έφτασαν τα 247 εκατομμύρια, έναντι των 269 εκατομμυρίων για την ίδια χρονική περίοδο το 2008. Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι περιοχές που έχουν μέχρι τώρα πληγεί περισσότερο είναι η Μέση Ανατολή (18 % μείωση των διεθνών αφίξεων) και ακολουθεί η Ευρώπη (μείωση 10%) με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης να παρουσιάζουν μεγαλύτερες απώλειες. Όπως είναι φυσικό, αντίστοιχες απώλειες παρουσιάζουν δείκτες επιμέρους τουριστικών κλάδων, όπως ο ξενοδοχειακός (μείωση πληροτήτων, εσόδων ανά διαθέσιμο δωμάτιο, τιμές ανά δωμάτιο κ.ά.). Η κρίση βέβαια συνεχίζεται έντονα μέχρι και σήμερα, σε αυτό συμβάλουν η διαρκής και έντονη αύξηση της ανεργίας (τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και σε αυτές υποδοχής των τουριστών) και το γενικότερο αίσθημα ανασφάλειας που βιώνει ο μέσος καταναλωτής διεθνώς.²⁴

Για την ανάπτυξη του ελληνικού τουριστικού πολιτιστικού και φυσικού προϊόντος, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς του. Ο εμπλουτισμός του με προϊόντα και υπηρεσίες, τα οποία θα πείσουν τους καταναλωτές ότι η σχέση «αξίας με τιμή» (value for money), είναι σωστή και ανταγωνιστική. Ο μέσος τουρίστας αυτή την περίοδο είναι πολύ καλά πληροφορημένος και συνήθως έμπειρος. Είναι αρκετές οι έρευνες οι οποίες έχουν γίνει σχετικά με την ανταγωνιστικότητα του τουρισμού στην χώρα μας και αναδεικνύουν προβλήματα τιμολόγησης, παρεχόμενων υπηρεσιών, υποδομών, περιβάλλοντος, ποικιλίας προσφερόμενων προϊόντων, ανθρώπινου δυναμικού κλπ. Η πορεία ανάπτυξής τους στην χώρα μας αντιμετώπισε πολλές αμφισβητήσεις και μόνο την τελευταία 15ετία, όταν η διεθνής εμπειρία αλλά και η ζήτηση ανέδειξαν την σημασία τους, αναπτύχθηκαν κι εδώ. Δύο καθοριστικοί παράγοντες που συνέβαλλαν στην αύξησή τους είναι ότι οι αρχές της βιωσιμότητας και της προόδου σχετίζονται άμεσα με την ανάπτυξη των ειδικών τουριστικών προϊόντων, καθώς και ότι η χώρα μας διαθέτει και διαθέτει ένα εντυπωσιακό πλούτο πολιτιστικών, φυσικών και ιστορικών πόρων. Πόροι που μπορούν να αποτελέσουν την βάση μίας οργανωμένης δυναμικής

---

²⁴ Στο ίδιο, σελ.28-29.

προσφοράς. Σε σχέση όμως με τους ανταγωνιστές μας (κυρίως στην Ευρώπη και ειδικότερα στη Μεσόγειο), η Ελλάδα παρουσίασε υστέρηση στην ανάπτυξη αυτών των προϊόντων.²⁵

Εξαιτίας των αρνητικών συνεπειών των μαζικών αφίξεων δημιουργήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες η ανάγκη για αναζήτηση νέων προτύπων τουριστικής ανάπτυξης. Συγκεκριμένα το ενδιαφέρον πολλών επενδυτών, μελετητών και φορέων ανάπτυξης, εστιάζεται στην προώθηση ηπιότερων μορφών τουρισμού που σκοπό έχουν, όχι μόνο το οικονομικό συμφέρον, αλλά και τον σεβασμό του περιβάλλοντος την ανάπτυξη του πολιτισμού και την ικανοποίηση των αναγκών του ντόπιου κοινωνικού συνόλου. Ξεκίνησε έτσι μια ηπιότερη προσέγγιση ανάπτυξης τουριστικών προορισμών, δημιουργώντας μια νέα φιλοσοφία, την φιλοσοφία του εναλλακτικού τουρισμού ως ένα είδος τουρισμού που αντιτάσσεται στο πρότυπο της μαζικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με τον Butler (1990)²⁶ οι εναλλακτικοί τύποι τουρισμού επιφέρουν λιγότερες αρνητικές συνέπειες στους προορισμούς υποδοχής των τουριστών, χωρίς να μειώνουν τα οικονομικά αποτελέσματα, αλλά αντίθετα να τα αυξάνουν. Τα είδη των Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού, που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα, στην πλειοψηφία τους υπάρχουν ως προϊόντα και στην χώρα μας.²⁷

Είδη Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού

☐ Κοινωνικός τουρισμός ☐ Αγροτουρισμός ☐ Γαστρονομικός τουρισμός ☐ Τουρισμός υπαίθρου ☐ Τουρισμός τρίτης ηλικίας ☐ Αθλητικός τουρισμός ☐ Περιηγητικός τουρισμός ☐ Θαλάσσιος τουρισμός ☐ Οικοτουρισμός ☐ Τουρισμός υγείας ☐ Ιαματικός τουρισμός ☐ Τουρισμός ευεξίας ☐ Πολιτιστικός τουρισμός	☐ Εκπαιδευτικός τουρισμός ☐ Θρησκευτικός τουρισμός ☐ Επαγγελματικός τουρισμός ☐ Συνεδριακός τουρισμός ☐ Εκθεσιακός τουρισμός ☐ Τουρισμός κινήτρων ☐ Ορεινός τουρισμός ☐ Χειμερινός τουρισμός ☐ Γυμναστικός τουρισμός ☐ Χρονομεριστική μίσθωση ☐ Τουρισμός περιπέτειας ☐ Τουρισμός σε οργανωμένα χωριά ειδικού τύπου (τουριστικά χωριά- clubs) ☐ Τουρισμός σε θεματικά πάρκα και θεματικά μουσεία ☐ Αστικός τουρισμός
--	---

²⁵ Στο ίδιο, σελ 134.

²⁶ Στο Ανδριώτης 2003, σελ.140

²⁷ Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001, σ. 82-85, Πιν. 5, Τσάρτας, 2010, Πιν. 1, Κεφ. 3, Β' μέρος.

ΠΗΓΗ: Μελέτη Πανεπιστημίου Αιγαίου, από τον καθηγητή Πάρη Τσάτρα,... κ.ά. « Η σημασία του τουρισμού για την ελληνική οικονομία, κοινωνία, προτάσεις πολιτικής για την τουριστική ανάπτυξη». σ. 135.

Η ανάπτυξη των Ειδικών και Εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι το κλειδί για να παραμείνει ο τουρισμός ένας υγιής και δυναμικός κλάδος της ελληνικής οικονομίας που θα δημιουργεί έσοδα, θα συμβάλει στο εθνικό Α.Ε.Π., θα ενθαρρύνει τις επενδύσεις και θα τονώνει την απασχόληση, αποτελώντας βασικό μοχλό και ουσιαστική παράμετρο ανάπτυξης για την Ελλάδα. Είναι λοιπόν επιτακτική ανάγκη να καθοριστούν στρατηγικές για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας, της ανταγωνιστικότητας, της διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος και της ποιοτικής αναβάθμισής του, την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την δημιουργία δικτυώσεων των τουριστικών προορισμών και ειδικά των Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO που υπάρχουν στην χώρα μας.

Η Ελλάδα ανταποκρινόμενη στην διεθνή τάση για διεύρυνση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, τα τελευταία χρόνια, προσφέρει ελκυστικά πακέτα και υπηρεσίες εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Με την βοήθεια σημαντικών κρατικών επενδυτικών κινήτρων οι επιχειρηματίες δημιουργούν υποδομές και υπηρεσίες σχετικές με τον τουρισμό υγείας, τον θρησκευτικό τουρισμό, τον γαστρονομικό τουρισμό, τον αθλητικό τουρισμό, τον πολιτιστικό τουρισμό, τον οικοτουρισμό και αγροτουρισμό. Πλεονέκτημα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η δυνατότητά τους να προσελκύουν τουρίστες όλη τη διάρκεια του χρόνου με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια σταθερή πηγή εσόδων και απασχόλησης.

Πλεονεκτήματα Επένδυσης στον Εναλλακτικό Τουρισμό.

- Ποικίλο φυσικό περιβάλλον εξαιρετικής ομορφιάς.
- Αυξανόμενη ζήτηση για νέες τουριστικές εμπειρίες οδηγούν σε ευοίωνες προοπτικές ανάπτυξης.
- Εξαιρετικός πολιτισμικός και ιστορικός πλούτος.

- Ανεπτυγμένη υφιστάμενη τουριστική υποδομή η οποία μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά και να υποστηρίξει προϊόντα εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Ελλάδα: Ένας παγκοσμίως αναγνωρίσιμος προορισμός.

Στόχος της Τουριστικής Στρατηγικής της χώρας μας είναι να μετατρέψει τον πλούτο των πόρων της σε πρότυπα, μοναδικά τουριστικά προϊόντα με την σύμπραξη Ελλήνων και ξένων επενδυτών. Προκειμένου να εξυπηρετήσει την στρατηγική της αυτή, η Ελληνική κυβέρνηση έχει θέσει ως προτεραιότητά της και ενθαρρύνει την ανάπτυξη τουριστικής υποδομής νέων μορφών εναλλακτικού τουρισμού οι οποίες συμπληρώνουν το παραδοσιακό τουριστικό προϊόν της χώρας. Η Ελλάδα πρέπει να πούμε ότι προσελκύει ετησίως περισσότερους από 17 εκατομμύρια επισκέπτες.²⁸

Ο πολιτισμός ως όρος είναι αρκετά ευρύς, περιλαμβάνει πολλά στοιχεία και χαρακτηριστικά ενός τόπου: την πολιτιστική κληρονομιά, δηλαδή ιστορικούς χώρους, τοποθεσίες, τοπία συλλογές, την σύγχρονη πολιτιστική παραγωγή, τον τρόπο ζωής, τα πιστεύω, την γλώσσα, την κουζίνα κ.ά. Για τον τουρισμό, ο πολιτισμός αποτελεί ταυτόχρονα μέρος του τουριστικού προϊόντος, αλλά και μια σπουδαία πηγή ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Στην Ελλάδα η πρώτη ύλη – αρχαία και σύγχρονη – υπάρχει και είναι από εξαιρετική έως καλή ή τουλάχιστον ενδιαφέρουσα. Αν όμως θέλουμε πραγματικά να αναδείξουμε το ελληνικό πολιτιστικό κεφάλαιο και να έχουμε οικονομικά οφέλη, θα πρέπει να συνδέσουμε τον πολιτισμό μας με τα ενδιαφέροντα και αναζητήσεις της νέας εποχής.²⁹

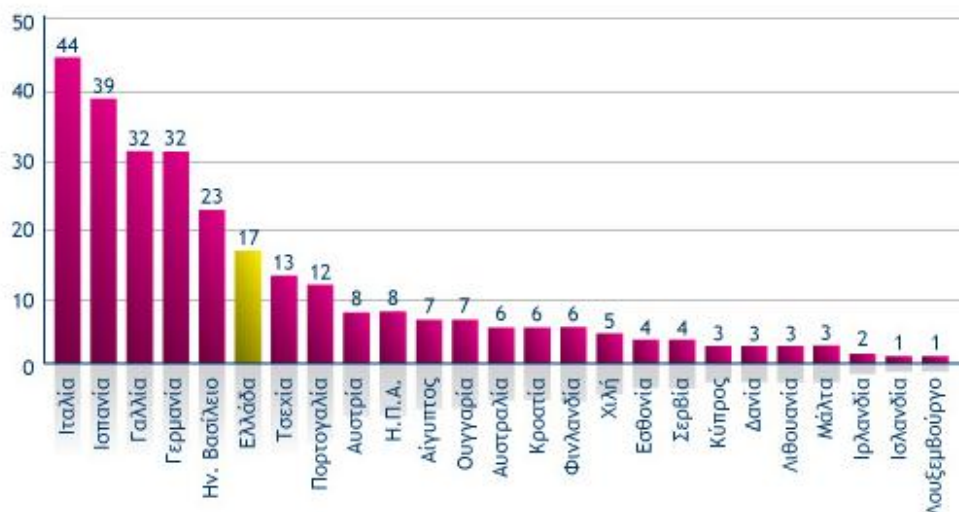
Τα μνημεία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς που προστατεύονται από την UNESCO συγκεντρώνουν όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που βοηθούν την ανάπτυξη, την απασχόληση και ανταγωνιστικότητα της χώρας μας.

---

²⁸ <http://www.investingreece.gov.gr>

²⁹ Σ.Ε.Τ.Ε. 2010, Πρόταση για το νέο αναπτυξιακό μοντέλο, σελ. 52.

Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτισμικής Κληρονομιάς

ΠΗΓΗ: World Travel & Tourism Competitiveness Report 2010.

Η πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας προσελκύει επισκέπτες από όλο τον κόσμο, οι οποίοι επισκέπτονται εκκλησίες, χριστιανικά μοναστήρια, μεσαιωνικά κάστρα σε όλη την χώρα που τα περισσότερα βρίσκονται και σε περιοχές με εξαιρετικά τοπία. Συνδυάζει πολιτισμικά, πνευματικά και ιστορικά θέματα και παράλληλα αναδεικνύει την εθνική ταυτότητα της Ελλάδας. Εκτός από ταξίδια σε χριστιανικά ορθόδοξα μοναστήρια, όπως του Όρους Άθως και των Μετεώρων, οι επισκέπτες έρχονται στην χώρα μας για να θαυμάσουν και να μελετήσουν τα μοναδικά Βυζαντινά και μετα-Βυζαντινά αριστουργήματα, όπως εικόνες και εικονογραφίες, μωσαϊκά, τοιχογραφίες και ιερά. Τόποι θρησκευτικής λατρείας, από μικρές εκκλησίες σε νησιά έως επιβλητικοί ναοί, αποτελούν θρησκευτική κληρονομιά αιώνων, της οποίας ο πλούτος χαίρει μεγάλου σεβασμού. Για παράδειγμα, χιλιάδες επισκέπτες συρρέουν στο νησί της Πάτμου, προκειμένου να επισκεφθούν το Σπήλαιο της Αποκάλυψης, όπου λέγεται ότι ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος, έγραψε την «Αποκάλυψη». Τέτοιες εμπειρίες συμπληρώνουν πιο δημοφιλείς και παραδοσιακές μορφές τουρισμού και προσφέρουν μοναδικές ευκαιρίες ανάπτυξης σε όλη την Ελλάδα.

Ανάλυση SWOT για τον Ελληνικό Τουρισμό

<u>Ισχυρά σημεία ελληνικού τουρισμού (Strengths)</u>
<p>ΓΕΩΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ</p> <ul style="list-style-type: none">
• Η ποικιλία της φυσικής ομορφιάς.
• Το πολυνησιακό του ελλαδικού χώρου.
• Η ακτογραμμή που ξεπερνά τα 15.000 χιλιόμετρα.
• Το καλό μεσογειακό κλίμα.
• Η πλούσια παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής
• Η προστασία και η ανάδειξη αξιόλογων στοιχείων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.
<p>ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ</p> <ul style="list-style-type: none">
• Η πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά.
• Η ελληνική κουζίνα και η δομή της διατροφής.
• Το σημαντικό ιστορικό και πολιτιστικό απόθεμα, καθώς και σύγχρονη πολιτιστική παραγωγή.
<p>ΘΕΣΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ</p> <ul style="list-style-type: none">
• Υψηλός βαθμός ασφάλειας τουριστών σε σχέση με ανταγωνιστικούς προορισμούς.
• Τα αυξημένα κονδύλια του ΕΣΠΑ που στοχεύουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητα του τουρισμού.
<p>ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ</p> <ul style="list-style-type: none">
• Το άνοιγμα της αγοράς στο διεθνή ανταγωνισμό (ξενοδοχειακές και τουριστικές εταιρείες).
• Η δημιουργία επενδύσεων σε έργα τουριστικής υποδομής και ανωδομής (ΠΟΤΑ, μαρίνες, αεροδρόμια, ξενοδοχειακά συγκροτήματα, ιαματικές πηγές, τουριστικά αγκυροβόλια κλπ).
• Η καλή φήμη σαν έναν σημαντικό τουριστικό προορισμό παγκοσμίως (υψηλή θέση τόσο σε αφίξεις όσο και σε εισπράξεις).
• Η ύπαρξη πολλών ΜΜΕ που επιτρέπει τη «προσωποποίηση» της φιλοξενίας.
• Πλούσια παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής
<p>ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ & ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none">
• Οι νέοι τρόποι προβολής του τουριστικού προϊόντος που βασίζεται στην τμηματοποίηση της τουριστικής αγοράς.
• Η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών (δημιουργία δικτύων ηλεκτρονικής διαχείρισης των δεδομένων και πληροφόρησης, κόμβοι στο Διαδίκτυο).
• Ο ποιοτικός εκσυγχρονισμός των υφισταμένων τουριστικών επιχειρήσεων.
• Η οργάνωση υποδομών επί των οποίων μπορεί να αναπτυχθούν οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

ΠΗΓΗ: Ανάλυση PESTEL, Oxford University Press (www.oup.com).

ΕΝΑ ΠΡΩΤΟΕΜΦΑΝΙΖΟΜΕΝΟ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Παρακάτω παραθέτω ένα παράδειγμα επιτυχημένης οργάνωσης και πραγματοποίησης ιδιαίτερων τουριστικών προορισμών που μπορούν να προσελκύσουν χιλιάδες επισκέπτες στη χώρα μας, ένα πρόγραμμα πρωτοπόρο. Το πρόγραμμα διοργανώνει η εταιρεία GNOMON PERFORMANCE.

Με το βλέμμα στραμμένο κατά 70% σε επισκέπτες από το εξωτερικό και το υπόλοιπο 30% σε ντόπιους, ένα πρωτοεμφανιζόμενο ταξιδιωτικό πρόγραμμα επιχειρεί να αναδείξει και να συνδυάσει τον οικοτουρισμό με επισκέψεις σε μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς που τα περισσότερα είναι μνημεία της UNESCO. Με τη συνοδεία ξεναγού-οδηγού, οι δεκαεπτά προτεινόμενες διαδρομές (όσα και τα προστατευόμενά της, μνημεία στη χώρας μας), φιλοδοξούν να φέρουν τον επισκέπτη σε βαθύτερη και προσωπική γνωριμία με προορισμούς ουσιαστικά αξιόλογους, ενδιαφέροντες, οι οποίοι, όμως δεν ανήκουν στην κατηγορία ενός «κλασικού πακέτου». Δεύτερος στόχος, είναι η γνωριμία με τους ντόπιους αλλά και με ένα σύνολο επιμέρους στοιχείων του κάθε τόπου, όπως είναι το περιβάλλον, η ιστορία, η γαστρονομία, η κοινωνία, ο πολιτισμός.

Για το λόγο αυτό χρειάστηκαν περίπου δύο χρόνια και η συνεργασία ειδικών, μεταξύ των οποίων και δέκα καθηγητών πανεπιστημίου, σε κάθε έναν από τους προαναφερθέντες τομείς προκειμένου να σχεδιαστούν οι δεκαεπτά προτεινόμενες διαδρομές στην ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα. Έχουν τα ονόματα www.geo-routes.com και www.aegean-routes.com. Μεταξύ άλλων, συνεργάζονται φορείς όπως η Πανελλήνια Ομοσπονδία Κρητικών Σωματίων, το Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών, το Σωματείο Διπλωματούχων Ξεναγών, οι Ελληνίδες του Κρασιού (σύνδεσμος που αποτελείται από επαγγελματίες οινοποιούς, οιολόγους, οινοχόους, αμπελουργούς, οινοδημοσιογράφων, υπεύθυνους πωλήσεων και μάρκετινγκ κρασιού), η Διεθνής Εταιρεία Εθελοντισμού κ.ά. Δέκα παράγοντες κλειδιά χαρακτηρίζουν το σκεπτικό με το οποίο επελέγησαν και σχεδιάστηκαν οι διαδρομές. Κάποιες μπορεί να τα συνδυάζουν όλα, κάποιες μερικά από αυτά. Αυτοί είναι, η χλωρίδα και η πανίδα, όπως βιότοποι και υδροβιότοποι, οι υδάτινοι πόροι και οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, η υδροβιολογία και η υποβρύχια αρχαιολογία, η ύπαρξη περιπατητικών μονοπατιών (trekking trails), η πολιτιστική κληρονομιά και οι τόποι θρησκευτικού

ενδιαφέροντος καθώς επίσης η γαστρονομία και ο αγροτουρισμός (άυλη πολιτιστική κληρονομιά). Ακόμη, η δυνατότητα θαλάσσιων περιηγήσεων (ιστιοπλοΐα, motor yachting) όπως και μετακινήσεων στην ξηρά με ποδήλατο, μηχανή ή όχημα 4X4. «Στη σημερινή χρονική συγκυρία, η Ελληνική Εθνική Επιτροπή της UNESCO χαιρετίζει πρωτοβουλίες όπως η εν λόγω, εκτιμώντας πως αποτελούν ουσιαστικό μέσο για την καταπολέμηση της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης και ταυτόχρονα όχημα για την προβολή της Ελλάδας ως χώρας που εργάζεται, παράγει και πρωτοπορεί» σημειώνει η πρόεδρος της ελληνικής επιτροπής κ. Αικατερίνη Τζιτζικώστα.

Ήδη από το εξωτερικό και συγκεκριμένα από την Ινδία, το Μεξικό, τη Βραζιλία και τις ΗΠΑ έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον για συγκεκριμένες διαδρομές, όπως το οδοιπορικό στα Καλάβρυτα και τον ναό του Επικούρειου Απόλλωνα, τους Δελφούς και την Θράκη. Στόχος και επιθυμία των διοργανωτών είναι να προσεγγίσουν τόσο μεμονωμένα άτομα και οικογένειες από το εξωτερικό και το εσωτερικό, όσο και ιδρύματα και οργανισμούς, εκπροσώπους της πανεπιστημιακής κοινότητας, ενώσεις και συλλόγους, καθώς επίσης εταιρείες στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης αλλά και την ομογένεια.³⁰

---

³⁰ http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_artikles_kathglobal_1_23/04/12.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ

Η Σάμος είναι ένα νησί που διαθέτει πλούσιους τουριστικούς πόρους, δεν έχει όμως καταφέρει μέχρι σήμερα να τους αξιοποιήσει κατάλληλα. Χαρακτηρίζεται από πλούσια χλωρίδα και πανίδα αλλά και μνημεία γεωλογικού ενδιαφέροντος. Επίσης στο νησί υπάρχουν πολλά σημαντικά μνημεία όλων των χρονολογικών περιόδων. Αυτά που την χαρακτηρίζουν όμως είναι τα αρχαιολογικά μνημεία υπέρ-εθνικής εμβέλειας που είναι το Πυθαγόρειο και Ηραίο της Σάμου, (μνημεία που προστατεύονται από την UNESCO). Όμως παρά την σημασία τους ελάχιστα έχουν αξιοποιηθεί. Τα τουριστικά προϊόντα της είναι ιδιαίτερα «φτωχά» στηριζόμενα σχεδόν αποκλειστικά σε βασικές υπηρεσίες εξ αιτίας της μη αξιοποίησης των υπαρχόντων πόρων, με αποτέλεσμα τα οφέλη από τον προορισμό να είναι περιορισμένα, ενώ ο ανταγωνισμός με άλλες περιοχές (κυρίως εκτός Ελλάδας) είναι δύσκολος. Η τουριστική περίοδος στο νησί διαρκεί 5,5-6 μήνες, από το Πάσχα έως τα μέσα Οκτωβρίου. Τα ξενοδοχειακά καταλύματα είναι μικρά και χαμηλών κατηγοριών. Τα τουριστικά προϊόντα ειδικού ενδιαφέροντος (περιπατητικός, πολιτιστικός τουρισμός) αποτελούν ένα πολύ μικρό κομμάτι της αγοράς παρά τα πλούσια μοναδικά χαρακτηριστικά της περιοχής.

Τα δεκαετία του 1990 στην Σάμο είχαμε μια έξαρση των αφίξεων εξωτερικού, που έφτασε τις 158.602 αφίξεις το 1999. Την πενταετία όμως 2001-2005 παρατηρείται μια σημαντική μείωση που φτάνει και τις 30.000 λιγότερες αφίξεις. Τα έτη 2006 και 2007 έχουμε μια ανάκαμψη (περίπου 130.000 επιβάτες) που δεν επιβεβαιώνεται όμως στη συνέχεια, γεγονός που δείχνει σε μεγάλο βαθμό την πτώση της Σάμου ως προορισμού. Κυριαρχούν οι Γερμανοί και οι Βρετανοί (με ποσοστό 43%) και ακολουθούν οι Ολλανδοί, Σουηδοί και Δανοί. Στις αφίξεις εσωτερικού υπάρχει μια σταθερή πορεία την τελευταία δεκαετία. Βέβαια πρέπει να πούμε ότι τόσο η αεροπορική, όσο και η ακτοπλοϊκή κίνηση παρουσιάζει έντονη εποχικότητα, με την περίοδο Ιουνίου-Σεπτεμβρίου να σημειώνει την μεγαλύτερη άνοδο.

Έρευνα στους τουρίστες της Σάμου για το 2006, έδειξε ότι στους Έλληνες κυριαρχούν οι ηλικίες 35-45, ακολουθούμενοι από εκείνους με ηλικία 46-60. Σε ότι

αφορά τους αλλοδαπούς υπερτερεί η ηλικιακή ομάδα 46-60 ετών, ενώ παλιότερα υπερτερούσαν οι μικρότερες ηλικίες. Οι Έλληνες τουρίστες ανήκουν στις μεσαίες και χαμηλές εισοδηματικές κλίμακες (>30.000 €), ενώ στην περίπτωση των αλλοδαπών τα κυρίαρχα εισοδήματα είναι μεγαλύτερα. Οι αλλοδαποί ταξιδεύουν στην συντριπτική τους πλειονότητα (πάνω από 90%) για αναψυχή, ενώ οι Έλληνες ταξιδεύουν για αναψυχή και διασκέδαση (65,8%), αλλά και για γνωριμία με τον τόπο ή για να επισκεφθούν φίλους και συγγενείς σε ίσα περίπου ποσοστά. Σημαντικό στοιχείο για την οικονομία του νησιού είναι η ημερήσια δαπάνη ανά τουρίστα, έτσι φαίνεται ότι οι οργανωμένοι τουρίστες δαπανούν 68,42 € την ημέρα, ενώ οι Έλληνες δαπανούν από 20 € την ημέρα (όταν μένουν σε φίλους, συγγενείς) έως 62,4 € σε ξενοδοχεία.³¹

Η οργάνωση της τουριστικής αγοράς αναφέρεται στην σύνδεση που υπάρχει μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, δηλαδή μεταξύ των παραγωγών υπηρεσιών τουρισμού του νησιού και των υποψήφιων καταναλωτών-τουριστών. Στον τουριστικό κλάδο η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων είναι πολύ μικρές, οικογενειακού τύπου με πολύ μικρές δυνατότητες πληροφόρησης για ότι καινούργιο συμβαίνει τόσο σχετικά με τις προτιμήσεις των καταναλωτών και τις αλλαγές στην τουριστική αγορά, όσο και στην οργάνωση και λειτουργία των μονάδων (π.χ. εφαρμογή σήματος ποιότητας). Δεν υπάρχουν παρά ελάχιστες μεγάλες επιχειρήσεις που μπορούν να έχουν ένα σημαντικό ρόλο, «εισάγοντας» πληροφόρηση και καινοτομίες, ώστε να επηρεάσουν καθοριστικά τις διαδικασίες σε όλες τις φάσεις της παραγωγικής διαδικασίας με στόχο να διατηρείται η ανταγωνιστικότητα του κλάδου.

Ο τουρισμός της Σάμου μετά από μια πρώτη περίοδο ανάπτυξης (1980-2000), παρουσιάζει έντονα συμπτώματα κρίσης τόσο σε ότι αφορά τον αριθμό των τουριστών όσο και την οικονομική απόδοση.

Αυτό οφείλεται κυρίως στους παρακάτω λόγους :

---

³¹ Καθηγητής Π. Τσάρτας, *Η Σημασία ...*,ό.π., σ. 102-112.

- στην μη ανανέωση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος που παραμένει προσκολλημένο σε ξεπερασμένα πρότυπα προηγούμενων δεκαετιών.
- στον υψηλό βαθμό εξάρτησης του προορισμού των διακοπών από τα τουριστικά γραφεία.
- στην υποβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος του νησιού που αποτελούν τα βασικά στοιχεία προσέλκυσης τουριστών.
- στην έλλειψη σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης και καθημερινής διαχείρισης του προορισμού (destination management) με βάση τις σύγχρονες αρχές και τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης.
- στην έλλειψη ενός μόνιμου συστήματος παρακολούθησης της τουριστικής δραστηριότητας, για να μπορούν να εντοπίζονται έγκαιρα οι αδυναμίες και στη συνέχεια να προωθούνται κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπισή τους.³²

Πρέπει λοιπόν η ανάπτυξη του νησιού να γίνει μελετημένα και οργανωμένα ώστε να επιτύχει το στόχο της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος στο νησί . Επίκεντρο των προσπαθειών αυτών πρέπει να είναι, η πρόοδος και αξιοποίηση, των προνομιούχων περιοχών πολιτιστικής κληρονομιάς που προστατεύονται από την UNESCO, δηλαδή το Πυθαγόρειο και το Ηραίο της Σάμου.

---

³² Στο ίδιο, σελ 115.

ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Οι περιοχές, της Κεντρικής & της Δυτικής Μακεδονίας διαθέτουν ποικιλόμορφους και υψηλής αξίας φυσικούς και πολιτιστικούς – τουριστικούς πόρους. Εδώ βρίσκονται και πολλά μνημεία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO, όπως είναι στην Κεντρική Μακεδονία, οι «οικουμενικοί» μαγνήτες του Αγίου Όρους και η ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου (υποψήφια προς ένταξη στα μνημεία της UNESCO), τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία της Θεσσαλονίκης, το «τρίγωνο» Δίου-Βεργίνας- Πέλλας, με τους αρχαιολογικούς τόπους της κλασικής και μακεδονικής εποχής. Ακόμα στην Δυτική Μακεδονία ο Εθνικός Δρυμός των Πρεσπών (υποψήφιος προς ένταξη).

Στην Κεντρική Μακεδονία η τουριστική ανάπτυξη είναι άνιση και μόνο κατά τόπους δυναμική. Κυρίαρχος εμφανίζεται ο θερινός παράκτιος τουρισμός διαμονής στην Χαλκιδική και την Θεσσαλονίκη. Ωστόσο η ποικιλία του χώρου και πόρων προσφέρει την δυνατότητα ανάπτυξης διαφορετικών μορφών τουρισμού. Στην Δυτική Μακεδονία η μικρή ανάπτυξη της ανθρώπινης δραστηριότητας, ο αδιατάραχτος χαρακτήρας των οικοσυστημάτων, σε συνδυασμό με την αυθεντικότητα και την ιστορία του χώρου, καθιστούν την Δυτική Μακεδονία προνομιακή σε κάθε προσπάθεια εφαρμογής «εναλλακτικών» προτύπων τουριστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα. Η τουριστική δυναμική (έστω και τοπικά, στην Χαλκιδική – Πιερία και Θεσσαλονίκη) στην Κεντρική Μακεδονία αντιπροσωπεύει, σε όρους ξενοδοχειακής και συναφούς ανωδομής, το 10% του δυναμικού της χώρας. Πολύ περισσότερο υπολείπεται στην ίδια ανάπτυξη η Δυτική Μακεδονία, συμβάλλοντας μόλις κατά 1% στην διαμόρφωση των εθνικών μεγεθών. Τα τουριστικά ρεύματα διαφοροποιούνται ανά τύπο και περιοχή. Στις παράκτιες περιοχές της Μακεδονίας η ζήτηση ξεκινά από τον Μάιο έως τον Οκτώβριο, με αιχμές το δίμηνο Ιούλιος - Αύγουστος. Οι αλλοδαποί τουρίστες στο σύνολό τους είναι περισσότεροι από τους Έλληνες. Την περίοδο αιχμής καθορίζουν κυρίως οι Έλληνες τουρίστες, καθώς οι αλλοδαποί εμφανίζουν πιο ομαλή κατανομή στο εύρος Ιούνιος – Σεπτέμβριος. Η μέση παραμονή, η προέλευση των τουριστών κ.ά., δείχνουν διαφορές στο προφίλ των δύο περιοχών. Σε γενικές γραμμές οι παράκτιες περιοχές, φαίνεται να ελκύουν τουρισμό μέσω εισοδημάτων,

που έρχονται με οργανωμένα πακέτα διακοπών. Οι περιοχές της ενδοχώρας έλκουν τουρίστες χαμηλότερων εισοδημάτων από περιοχές της Ανατολικής Ευρώπης.

Η ζήτηση στην Θεσσαλονίκη αντίθετα παρουσιάζεται σταθερή σε όλη τη διάρκεια του έτους με αιχμές στις περιόδους διοργάνωσης μεγάλων εκδηλώσεων (Δ.Ε.Θ.). Σε περιοχές της ενδοχώρας όπου μπορούν να αναπτυχθούν ειδικές μορφές τουρισμού διαφαίνεται μια αξιόλογη ζήτηση. Ο εθνικός δρυμός του Ολύμπου π.χ. έλκει περί τις 100.000 επισκέψεις τον χρόνο, με σημαντική συμμετοχή αλλοδαπών, ενώ στοιχεία των Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης στις Πρέσπες, στην Κερκίνη και το Δέλτα του Αξιού δείχνουν μια αυξανόμενη επισκεψιμότητα από οργανωμένους και ατομικούς επισκέπτες, με αιχμές την Άνοιξη και το Φθινόπωρο. Και οι δύο περιφέρειες υπολείπονται στην εκμετάλλευση του ξενοδοχειακού τους δυναμικού (σχέση προσφοράς-ζήτησης), σε σχέση με άλλες περιοχές της χώρας. Όμως τα τελευταία χρόνια οι εξελίξεις στην ζήτηση κρίνονται ενθαρρυντικές. Οι βελτιωμένοι αριθμοί αναφέρονται ισόρροπα στους αλλοδαπούς και στους ντόπιους τουρίστες. Τα λιγοστά στοιχεία που είναι διαθέσιμα για το ειδικό τουριστικό κοινό και αφορούν την γνώμη των επισκεπτών στον Όλυμπο και στα κέντρα ενημέρωσης για την Κερκίνη και τις Πρέσπες, επιβεβαιώνουν την αλλαγή του προφίλ των επισκεπτών-τουριστών και συμφωνούν με τις μεταβολές, που έχουν συμβεί γενικότερα στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια αγορά.³³

Οι παραπάνω παράγοντες διαμόρφωσης της ζήτησης, προβλέπεται να ενισχύσουν την ανάπτυξη ποιοτικών και εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων. Οι περιοχές αυτές διαθέτουν εν δυνάμει συγκριτικά πλεονεκτήματα που πρέπει να αξιοποιηθούν και να προβληθούν προς τα έξω για την ενίσχυσή τους απέναντι στον διεθνή ανταγωνισμό.

Ανά κατηγορία ειδικής – εναλλακτικής μορφής τουρισμού μπορούν να συγκροτηθούν τα παρακάτω δίκτυα προορισμών και διαδρομών.

- Για τον μορφωτικό-πολιτιστικό τουρισμό μπορούν να οργανωθούν δίκτυα:

---

³³ Υπουργείο Ανάπτυξης, Ε.Ο.Τ., Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας & Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 2003, σελ. 1-8.

- Για γνωριμία των μύθων και της προϊστορίας της π.χ. Πιερία και Όλυμπος.
- Για την γνωριμία της «κλασικής» Μακεδονίας, διαδρομές σε αποικίες της Χαλκιδικής.
- Για την Μακεδονία των βασιλέων και των Ελληνιστικών χρόνων επισκέψεις στην Βεργίνα, Πέλα, αλλά και στη Θεσσαλονίκη.
- Για την χριστιανική και Βυζαντινή Μακεδονία (στο ίχνος της διαδρομής του Αποστόλου Παύλου) επισκέψεις στην Θεσσαλονίκη, Βέροια και Πρέσπες.
- Για την Οθωμανική και νεότερη Μακεδονία επισκέψεις στην Θεσσαλονίκη – Έδεσσα – Βέροια.
- Για τον θρησκευτικό-προσκυνηματικό τουρισμό δίκτυα:
  - Με αιχμή το Άγιο Όρος και την ιδιαίτερη αίγλη των προσκυνημάτων στον Ελληνικό και ευρύτερο ορθόδοξο και καθολικό κόσμο.
- Για τον ορεινό – περιηγητικό τουρισμό:
  - Ανάδειξη των ορεινών περασμάτων της Πίνδου και αξιοποίηση της πολιτισμικής κληρονομιάς (δρόμος τωνπραματευτάδων που ξεκινά από την Σερβία).
- Για τον ορεινό άθλησης και περιπέτειας:
  - Εξειδίκευση και δικτύωση των οκτώ χιονοδρομικών κέντρων, αξιοποίηση ποταμών και ορεινών όγκων αλλά και των παραθαλάσσιων περιοχών της Χαλκιδικής και της Πιερίας.
- Οικολογικός τουρισμός:

- Περιηγητικές διαδρομές στα υδροτοπικά συστήματα (Δέλτα Αξιού, Κερκίνη, Πρέσπες και «Μικρές Λίμνες»).
- Τουρισμός πόλης:
  - Με επίκεντρο την Θεσσαλονίκη με τα Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία της.
- Αγροτουρισμός:
  - Βασίζεται στο πλούσιο παραγωγικό-πολιτιστικό-κοινωνικό απόθεμα της Μακεδονικής υπαίθρου και μπορεί να οργανώσει θεματικές διαδρομές όπως «οι δρόμοι του κρασιού» με επισκέψεις στις Πλαγιές Μελίτωνος και το Άγιον Όρος και πολλές άλλες διαδρομές.

Έως σήμερα η προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση είναι ιδιαίτερα φτωχή. Η κατάσταση αυτή δείχνει την μικρή ικανότητα που έχει επιδείξει ο κλάδος στο να ανταποκριθεί στα νέα δεδομένα της ζήτησης. Συγκεκριμένες αδυναμίες όπως, η ανάδειξη και προβολή των αρχαιολογικών χώρων, των μνημείων και στοιχείων της πολιτιστικής παράδοσης αλλά και η διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων, πρέπει να οργανωθεί, να προωθηθεί, να αναβαθμιστεί, για να πετύχει αύξηση του μεριδίου της στην τουριστική αγορά. Ο τουρισμός των περιοχών αυτών απειλείται συνολικά αν δεν απαντήσει στην πρόκληση του ανταγωνισμού και της βελτίωσης της ποιότητας και δεν προγραμματίσει προς την σωστή κατεύθυνση την τουριστική προοπτική που του ανοίγεται.³⁴

---

³⁴ Στο ίδιο, σελ. 11-12.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην μεταπολεμική εποχή, η ελληνική τουριστική βιομηχανία βασίστηκε στην φυσική ομορφιά του ελληνικού τοπίου, το ήπιο κλίμα και τον μνημειακό πλούτο της πατρίδας μας. Το μοντέλο αυτό λειτούργησε ικανοποιητικά τις δεκαετίες του '60 και του '70. Η τουριστική μας βιομηχανία συνεχίζει μέχρι σήμερα κατά μεγάλη πλειοψηφία να κινείται με τον ίδιο τρόπο. Οι δραστικές μεταβολές που συνέβησαν στο εξωτερικό περιβάλλον, στην τεχνολογία, στις μεταφορές, στην διαφήμιση και το marketing, επέβαλαν νέους κανόνες που είναι πολύ ανταγωνιστικοί. Πλέον πρέπει και η Ελλάδα να προσφέρει νέα ανταγωνιστικά προϊόντα για να διεκδικήσει μερίδιο στην παγκόσμια τουριστική αγορά. Σήμερα η τουριστική μας βιομηχανία παρουσιάζει συμπτώματα κόπωσης. Η Ελλάδα θεωρείται χώρα φιλοξενίας αλλοδαπών τουριστών χαμηλής και μεσαίας εισοδηματικής τάξης.

Το τουριστικό προϊόν αποτελεί ένα από τους βασικούς πυλώνες της ελληνικής οικονομίας, γι αυτό η προσπάθεια διατήρησης της χώρας μας σε υψηλά επίπεδα τουριστικής ανταγωνιστικότητας αποτελούσε και αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους της πολιτείας. Ένα μεγάλο μερίδιο αυτής της επίτευξης μπορεί να κατακτηθεί με την τουριστική εκμετάλλευση των μνημείων παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO. Τα στοιχεία που έχουμε από τους φορείς του κλάδου, μας δείχνουν ότι τόσο ο συμβατικός τουρισμός όσο και ο πολιτιστικός τουρισμός της χώρας μας, βιώνουν τις δυσμενείς επιπτώσεις από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Παρά το γεγονός ότι η τρέχουσα τουριστική περίοδος είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση (λόγω των οικονομικών προβλημάτων στον παγκόσμιο τουρισμό), αυτή αποτελεί την αφορμή για προβληματισμό σχετικά με την υπάρχουσα κατάσταση και την υιοθέτηση κερδοφόρων λύσεων μέσω του εναλλακτικού και ιδιαίτερα του πολιτιστικού τουρισμού. Είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού που μπορεί να εξελιχθεί, να οργανωθεί, να εμπλουτιστεί και να βοηθήσει στην ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Στην Ελλάδα παρά την σημαντική συμβολή του τουρισμού στην οικονομική και κοινωνική της ανάπτυξη, η έλλειψη ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδιασμού και

προγραμματισμού, οι αυτοσχεδιασμοί και οι συνεχείς επαναλήψεις, αποτέλεσαν τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της τουριστικής ανάπτυξης. Το ζητούμενο είναι ο επανασχεδιασμός της τουριστικής πολιτικής πορείας, η οποία πρέπει να στηρίζεται σε ένα πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης που να σέβεται τον άνθρωπο, το περιβάλλον, να διαφυλάσσει την πολιτιστική κληρονομιά και να εξυπηρετεί τους στόχους της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας. Το νέο αυτό μοντέλο λέγεται αειφόρος τουριστική ανάπτυξη και εκφράζεται με εξειδικευμένες μορφές τουριστικής πολιτικής και συνεργασίας του κεντρικού κράτους με τους φορείς της περιφέρειας. Το νέο αυτό μοντέλο, είναι αναγκαίο να υιοθετηθεί για να μπορέσει η χώρα να ακολουθήσει την πορεία της ανόδου της προόδου και της ανάπτυξης.

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Organisation
des Nations Unies
pour l'éducation,
la science et la culture

The Joggins Fossil Cliffs
inscribed on the World
Heritage List in 2008

**Les falaises fossilifères
de Joggins**
inscrit sur la Liste du
patrimoine mondial en 2008

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αυγουστίδης Σάββας ...κ.ά., *Ελληνική και Παγκόσμια Μεγάλη Γενική Εγκυκλοπαίδεια Υδρία*, Εταιρεία Ελληνικών Εκδόσεων Α.Ε., Αθήνα, 1987, Τόμος 44.
2. Εύα Καραμπάτσου, «Πολιτιστικός Τουρισμός», ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ (το περιοδικό για την τουριστική βιομηχανία), τεύχος 250.
3. Gérard Denizeau, *Η Παγκόσμια Κληρονομιά, Η διαφύλαξη της πολιτιστικής παρακαταθήκης*, ΚΑΣΤΑΛΙΑ, Αθήνα, 2007, Ειδική Έκδοση για την ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ.
4. Μάριος Κωστάκης, «Τουρισμός – Πολιτισμός. Η διεθνής εμπειρία». Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης Ινστιτούτο Επιμόρφωσης. Εισήγηση για το Συνέδριο «Πολιτιστικός Τουρισμός και Ανάπτυξη».
5. Σ.Ε.Τ.Ε., 2009. «Απολογισμός 2008», Αθήνα.
6. Τράπεζα της Ελλάδας, «Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών».
7. Καθηγητής Πάρις Τσάρτας, κ.ά, «Η σημασία του τουρισμού για την ελληνική οικονομία / κοινωνία & προτάσεις πολιτικής για την τουριστική ανάπτυξη». [Μελέτη εκπονηθείσα για λογαριασμό του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (Σ.Ε.Τ.Ε.)]. Πανεπιστήμιο Αιγαίου Εργαστήριο Τουριστικών Ερευνών και Μελετών, Χίος Φεβρουάριος 2010, σελ 1-258.
8. ECOTEC 2001, στο Καράβελλας et al. 2003.

9. Σαμπανιώτης Θ. (2006), «Ο Ελληνικός τουρισμός στα πλαίσια του διεθνούς ανταγωνισμού», Eurobank Research, Οικονομία και Αγορές, Division of research and forecasting, τεύχος 8, σελ. 2-17.
10. Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001, σ. 82-85, Πιν. 5, Τσάρτας, 2010, Πιν. 1, Κεφ. 3, Β' μέρος.
11. Σ.Ε.Τ.Ε. 2010, Πρόταση για το νέο αναπτυξιακό μοντέλο.
12. Υπουργείο Ανάπτυξης, Ε.Ο.Τ., Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας & Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 2003.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανάλυση PESTEL, Oxford University Press (www.oup.com).
2. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2009, World Economic Forum.
3. World Travel & Tourism Council, Travel and Tourism Economic Impact 2009.
4. ICOMOS: International Council on Monuments et des Sites. Μια διεθνής μη κυβερνητική οργάνωση που εργάζεται για τη διατήρηση των μνημείων και τόπων σε όλο τον κόσμο. Διεύθυνση στο internet: www.internasional.icomos.org.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/w_artikles_kathglobal_1_23/04/12.
2. www.unesco.-hellas.gr.
3. <http://www.Unesco.org/new/unesco/about-us/who-we-are/history/>
4. Copyright: <http://www.kathimerini.gr> 10/1012
5. <http://www.investingreece.gov.gr>